

---

Senior Projects Spring 2016

Bard Undergraduate Senior Projects

---

Spring 2016

## Vita and the Waterboy

Viktor Toth  
*Bard College*

Follow this and additional works at: [https://digitalcommons.bard.edu/senproj\\_s2016](https://digitalcommons.bard.edu/senproj_s2016)

 Part of the Italian Literature Commons



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivative Works 4.0 License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

---

### Recommended Citation

Toth, Viktor, "Vita and the Waterboy" (2016). *Senior Projects Spring 2016*. 164.  
[https://digitalcommons.bard.edu/senproj\\_s2016/164](https://digitalcommons.bard.edu/senproj_s2016/164)

This Open Access work is protected by copyright and/or related rights. It has been provided to you by Bard College's Stevenson Library with permission from the rights-holder(s). You are free to use this work in any way that is permitted by the copyright and related rights. For other uses you need to obtain permission from the rights-holder(s) directly, unless additional rights are indicated by a Creative Commons license in the record and/or on the work itself. For more information, please contact [digitalcommons@bard.edu](mailto:digitalcommons@bard.edu).

# **Vita and the Waterboy**

A Translation and Analysis  
of Melania G. Mazzucco's *Vita*  
Senior Project submitted to

The Division of Language and Literature  
of Bard College

by  
Viktor Toth

Annandale-on-Hudson, NY

May 2016

# Acknowledgement

First of all, I would like to thank to my family for supporting me and believing in me during my studies at Bard. Even though we have been separated by the Atlantic Ocean for four years barely seeing each other, there are no words that could describe how much I love them and how grateful I am to be part of this family.

Special thanks to my advisors, Franco Baldasso and Peter Laki for helping me overcome the difficult times when I got stuck in the process of this senior project. Without their guidance and patience I would not have been able to complete this project.

I am also grateful for being able to study with three of the most amazing and careful clarinet teachers and human beings namely Laura Flax, David Krakauer and Anthony McGill. I could always ask for their help and I could always count on them. They taught me how to bring the best out of myself.

Last but not least, I would like to thank to all the Conservatory students that I had the chance to meet at Bard for their invaluable friendships and helping me get through the hard times and making my experience at Bard unforgettably enjoyable.

# Table of Contents

- Introduction..... 1**
  - About Melania G. Mazzucco ..... 1
  - Plot of *Vita* ..... 3
  - Living and Written Resources of *Vita* ..... 6
  - Thoughts on Translation ..... 14
  
- Vita ..... 20**
  - Waterboy ..... 20
  - The Track Gang ..... 43
  
- Bibliography ..... 58**

# Introduction

## About Melania G. Mazzucco

Melania G. Mazzucco is considered to be one of the most influential and remarkable contemporary Italian female writers along with Laura Pariani. Mazzucco was born in Rome in 1966. After finishing her classical studies at Liceo Mamiani, she studied at La Sapienza University in Rome where she earned her degree in modern Italian literature. She was also a graduate of the Experimental Center for Cinematography, from where she holds a degree in cinematography. She became internationally acclaimed after the worldwide success of her novel called *Vita* (2003)<sup>1</sup>. Due to this literary work, Mazzucco has been given multiple awards honoring the author's dedication and commitment to the main topic of *Vita*, the immigration from Italy to New York at the beginning of the 20<sup>th</sup> century. She has received the International Award of Arcebispo Juan de San Clemente di Santiago de Compostela in the category of best foreign book. In 2005, her novel was chosen as the Book of the Year in Canada by Globe and Mail. In the United States, it was the winner of the New York Times Book Review Editor's Choice and the Publishers Weekly announced the book to be one of the ten novels of the year, the only one that was written in another language other than English. Both Melania Mazzucco and Laura Pariani were interested in filling “the thematic gaps in contemporary Italian narrative.”<sup>2</sup> They managed to depict trustworthily the historical and social background of the massive crowd of Italian immigrants. Mazzucco was

---

<sup>1</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Torino: Giulio Einaudi editore s. p. a., (2014)

<sup>2</sup> Lucamante, Stefania. *The Privilege of Memory Goes to the Women: Melania Mazzucco and the Narrative of the Italian Migration*. Published by: The Johns Hopkins University Press, MLN Vol. 124, No. 1, Italian Issue (Jan., 2009), pp. 293., Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/29734493>

focusing especially on the destinies of those people who ended up leaving for America for the hope of a better life.

Mazzucco believes that it is the novelist's responsibility "to narrate the universe."<sup>3</sup> In her case, she depicts the significant wave of immigration to the United States of America before and during World War I. Moreover, she is also interested in presenting the standard of living and the difficulties that Italians had to face and experience coming to the United States. As a novelist, she acknowledges that it has been mainly male researchers who studied and were involved in the topic of mass migration to the "New World". However, she also says that their researches were essayistic and scientific as opposed to the oral heritage, narrative and storytelling that was preserved by those women whose duty was to stay at home while their husbands were the breadwinners working in the factories. These wives were living sources; it was their task to ensure that their relatives`, friends` and their family's stories will never fade into oblivion. Without them, the "creative and imaginative aspect of this event" (mass migration) would have never existed. Without them, the Italian American literature would not be that rich and present. The oral style of storytelling has multiple advantages such as gestures, facial expression, mimicry, pauses and immediate response from the listener. It is also the base of the literary style. However, Mazzucco combines the oral narrative with fiction, instead of only putting the events in chronological order. With this kind of technique, she intends to give another form to the literary reflection of a story in the past. When a story passes on from the older generation to the younger one, it can be misleading or manipulated, since memories tend to fade away and get older and older just like people. Part of the novel is

---

<sup>3</sup> Lucamante, Stefania. *The Privilege of Memory Goes to the Women: Melania Mazzucco and the Narrative of the Italian Migration*. Published by: The Johns Hopkins University Press, MLN Vol. 124, No. 1, Italian Issue (Jan., 2009), pp. 299. Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/29734493>

based on careful and well-founded research; however, Mazzucco did not have any other choice than filling in missing parts of the plot; that is where fiction comes in the picture.

### **Plot of *Vita***

In *Vita*, Melania Mazzucco presents the story of her twelve-year-old grandfather, Diamante, whom she did not get to know unfortunately, and a little girl from Tufo called Vita. They are inseparable childhood friends whose loyalty to each other is unquestionable. Their parents send them to New York, where after they pass the different exams required for immigrants, they experience all the cruelty, prejudice, racism and hardship that an immigrant has to go through living in the United States. After entering the country, they end up staying in the apartment of Uncle Agnello, Vita's father on Prince Street. In this pension, they meet plenty of new people and relatives who they have not seen in a long time or have not even know such as Rocco, Geremia and Coca-Cola. Rocco is a large guy, tough, aggressive and lazy who is keen on fighting. Geremia is very enthusiastic, he always insists on his opinion. Coca-Cola has rotten teeth and is very interested in girls. He resembles Vita, which is not surprising since they are siblings. Soon they become a traditional Italian family, whose members care for each other; everyone on their own way. Agnello's wife, Lena and Vita stay home cooking and cleaning, while men go to work; they are the only breadwinners.

On Prince Street, "Vita and Diamante are hurled into the brutal and impoverished life."<sup>4</sup> For long years they have to share a room with numerous guests since the place where they live is a pension. Diamante starts working as a paperboy for a very miserly salary then he gets a job at a

---

<sup>4</sup> Birkerts, Sven. '*Vita*': *Exile on Prince Street*. SUNDAY BOOK REVIEW. The New York Times. (SEPT. 25, 2005)

funeral home owned by the mafia, the Bongiorno Bros. Later he gets involved in crime due to Rocco.

Unlike Diamante, Vita is in a luckier situation. She is not allowed to leave the pension so she does not have the opportunity to experience the “outside” world. She helps Lena cook and clean the apartment. She starts attending school after the authorities force her to do so. She learns how to speak English and teaches Diamante in exchange for kisses after every new word.<sup>5</sup> During the time that she spends in New York, she gets even closer to Diamante and promises to marry him in the future.

However, they get separated when Diamante blows the deal with Rocco as he saves the life of a man called Prophet by telling him that he is about to be murdered. He has to escape immediately. He intends to take Vita with him but in the last moment he changes his mind. He leaves New York by train without Vita and is heading to Ohio to work on the railroad. He decides to earn some money in order to be able to start a new life with Vita far from New York, far from the city that caused so much pain to him. He works extremely hard as a waterboy, but soon he learns that it is impossible to leave the railroad because you end up accumulating a lot of debt and you just have to keep working. Finally, he decides to escape leaving everything behind.

While Diamante is doing that miserable job, Vita betrays him. She has an affair with Rocco and all of a sudden they just run away. Both of them go through changes in their personalities. Vita enjoys her life not paying attention to what other people think about her and not caring about people whom she offends with her act. Diamante becomes a stronger and more self-confident man who is not naïve anymore and does not let people make use of him. After a while, Vita realizes

---

<sup>5</sup> Birkerts, Sven. 'Vita': *Exile on Prince Street*. SUNDAY BOOK REVIEW. The New York Times. (SEPT. 25, 2005)



what she has done to Diamante and regrets everything. Afterwards, she opens a restaurant in Manhattan where Rocco kills the head of the Bongiorno funeral home. He has to disappear. Diamante gets to know that Vita was unfaithful to him and he decides to go to Cleveland to get a job. Now that Diamante and Rocco are out of the picture, it is Geremia's turn to seduce Vita. After a long time of trying to get really close to Vita, Geremia reaches his goal: Vita marries him. After many years, Diamante returns to forgive Vita. First, she refuses the attempt of Diamante for reconciliation because she is now Geremia's wife. But she changes her mind and could not resist the waterboy. They spend Diamante's last days in America in a hotel room. Then, Diamante goes back to Italy, he stays there for his entire life, while Vita lives on with her husband in America.

In this senior project, I would like to focus on the translation of two of the most tragic and shocking chapters that were written to demonstrate what kind of a job the immigrants had the possibility to do, how miserable conditions they were forced to work in and how incredibly high the rate of death was on the railroad. In *Waterboy*, Diamante already works on the railroad after his escape from New York. He had to run away because he did not meet the mafia's engagements and now they want to kill him. Mazzucco presents the terrible work conditions; men have to work more than eight hours a day, they live a stinky freight car with a lot of his companions. He works as a waterboy, he is responsible for providing water to his fellow companions. He plans on earning money because he wants to secure his financial situation in order to take Vita far away from those people who just hurt him and her. Although he realizes soon that it is more difficult to leave the railroad. He ends up running away not only because he realizes that he will not get enough money for his consistently intense and extremely hard work, but also since he will be in a huge debt. They charge him for food at the Company's store, even though he never buys anything, anymore from there. The more he works, the more debt he has.

In *The Track Gang* Diamante makes friends with one of his colleagues, Agosto Guerra. They decide to take advantage of the fifteen hundred dollars of compensation that the Company gives them if they get injured during work and are no longer able to be part of the job market. At least that is what they expect. They come up with a plan to remove one of their organs and say that it was an accident. Agosto cuts off his own leg. Diamante backs off from removing his kidney. The compensation is never given to Agosto. He realizes such a fool he was when he thought that he could start a new life with his own construction company. Then, Mazzucco gives very specific details about what was actually happening on the railroad: thousands of deaths and no compensations. Diamante had no other choice, he had to escape. For him, there was one thing that was more important than money: freedom.

### **Living and Written Resources of Vita**

The idea of writing *Vita* was the result of certain unexpected and unintentional events that happened to Mazzucco while she was traveling in the United States. She was invited to be one of those writers, journalists and professors who delivered speeches at the Library of Congress in Washington, D.C., on the opening day of a section that was dedicated to Italian literature. After her appearance in Washington, she had three days before her next presentation which was held in New York. At that time, Mazzucco was collecting information for her next project which was about Annemarie Schwarzenbach's life and her legacy.

Annemarie Schwarzenbach<sup>6</sup> was a Swiss writer exiled by Nazism<sup>6</sup>, who lived in many different countries, for example, Switzerland, Germany, Persia, Congo and the United States. She

---

<sup>6</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 44.

had to deal with mental illnesses and died very young at the age of thirty-four. She was an experienced woman; she worked as a journalist, photographer and voyager, however for her schizophrenia she was treated in the psychiatry. That is why Mazzucco was extremely fascinated by her. During those three days, she planned on visiting those places where Annemarie lived while she resided in America to get a better image of her and to get closer to her character and personality.

Mazzucco and her friend, Luigi Guarnieri went to The Hotel Pierre and the Bellevue public hospital. Then, being Italian, she visited the Italian quarter located in downtown of Manhattan. It was not exactly what she was expecting. The whole neighborhood was redone in order to adapt to the demands of tourists: “Italian flags, windows decorated in white, red and green, restaurants with bogus Italian menus.”<sup>7</sup> Although, there were no Italians anymore, they were already gone. They were on their way back to Fortieth Street when they got lost in SoHo, which was a stylish neighborhood. Mainly successful people – such as artists, managers and directors – were living there. They were walking when they noticed some real estate advertisements with pictures. One of them was located on a street whose name was very familiar to her. The advertisement was the following:

**PRINCE STREET TWO BED**

Great clean, safe building. Newly renovated.

Great for a share situation, especially nyu students. Lots of fun. Cats are ok Dogs are ok  
\$2025<sup>8</sup>

---

<sup>7</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 45.

<sup>8</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 47.

First, she could not really remember where she heard this street name before, but then she realized that it was one of the scenes of his father's stories from her childhood. Being influenced by the time she spent in the United States, she was inspired to search for the roots of her family, the Mazzuccos from Tufo, Italy. Thus, the investigation had begun.

Since his father was suffering from persistent amnesia, he was not able to tell anything more than a few details about her grandfather, Diamante. Thus, she had to search for other members of the family who were still alive. In 1998, she went to his uncle's house to collect some helpful information about the Mazzucco family, specifically about Diamante. The following conversation happened between them:

Amedeo: "He (Diamante) went to America in the spring," he told me.

Melania: "In what year?"

Amedeo: "1903."

Melania: "Are you sure? Papà wrote that he was fifteen."

Amedeo: "We always felt older than our years. And our bodies understood us. My hair turned white when I was twenty. No, it was 1903. It was the year the Pope died."<sup>9</sup>

It is clear that in this case, she was given two different kinds of information: her father said that Diamante was fifteen years old at the time when he went to the United States as opposed to her uncle's opinion which stated that Diamante was only twelve, he just looked older than his age. Amedeo also talked about the boardinghouse on Prince Street, the Black Hand, Cousin Geremia, the railways and that period of time when Diamante was a waterboy – about which I intend to talk later in this senior project. All that information helped Mazzucco shape the main lines of the story

---

<sup>9</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 141.

of her family. Time can affect our memory in a negative way. The details of stories that are told to us are sometimes misleading and inappropriate. But Mazzucco kept doing her researches.

She checked the passenger lists in the Ellis Island Archives, where she found the names of those twenty-two hundred people who traveled with Diamante over the Atlantic-ocean on a ship, called *Republic*. She traced down some evidence regarding the registration of the immigrants coming from Italy. On the List or Manifest of Alien Passengers for the U.S. immigration Officer at Port of Arrival numerous questions are asked about the family and financial background and circumstances of their travelling such as marital status, nationality, final destination, condition of their health, the amount of money they possess, whether they stay with a relative or not and whether they are polygamist or anarchist.

She discovers that Diamante was not alone when he came to America. He had the companion of twenty-two people coming from Minturno. It was common that family members, brothers, sisters, cousins, friends and acquaintances traveled in groups to Ellis Island. Since Diamante was already dead when Mazzucco was doing her investigation about her family, as her next step, she was trying to look up those people who came here with Diamante on the *Republic*: Pietro Ciufu, Ferdinando Astane, Angelo Ciufu, Giuseppe Tucciarone, Antonio Rasile, Pasquale Tucciarone, Alessandro Caruso, Giuseppe Forte, Filippa Ciufu, Elisabetta Ciufu, Carmina Ciufu, Leonardo Mazzucco (possibly Diamante's uncle) and so on.<sup>10</sup> The list of these names also shows that families intended to leave Italy and arrive to the U.S. together and start a new chapter of their lives.

---

<sup>10</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 152.

Unfortunately she could not find any of those people above alive. However, she did manage to get in touch with one of the living descendants of Alessandro Caruso. Her name was Marianna Zinicola,<sup>11</sup> his granddaughter living in a nursing home in the Aurunci Mountains. She was born in the United States and was ninety-three years old when Mazzucco visited her. Marianna told her that she met a lot of Mazzuccos during her life, maybe even too many in America. It turned out that she knew Vita personally. Vita opened a restaurant in the 1930s, though, she had a bad reputation because she escaped with a hooligan and married a man shamefully late. Marianna showed Mazzucco a page from a tourist guide from the New York Baedeker:

*\*\*VITA—52<sup>nd</sup> Street, corner of Broadway*

Yesterday's cuisine for today's tastes. Run by the owner, a small, loquacious Italian woman who offers her interpretation of traditional recipes using seasonal ingredients; dishes are elegantly presented. Don't miss the turtle with peas, cod alla marinara, sour cherry tart, zeppole, mostaccioli, and the best stuffed goose I've ever eaten. Pleasant, airy dining room. Service slow. Prices are a bit high. Reservations required. *Highly recommended.*<sup>12</sup>

Besides this piece of paper and a picture of Vita, there was no other available resource that could have provided more information about her to Mazzucco. The picture was published in *Il Progresso*, after Vita went missing. There was a love affair between her and Rocco and they chose to leave everything behind without letting her family and housemates know about their plans. This photo depicts another side of Vita who did not smile and her facial expression shows thoughtfulness and melancholy that was uncommon for a girl at her young age.

---

<sup>11</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 155.

<sup>12</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 146.



She is wearing a black dress, probably a uniform. Her hair is dark black and it is combed behind her ears. Instead of looking at the camera, she is observing something far in the back. Mazzucco was also interested in Vita's lover, Rocco. After her constant attempt to search for some footprints of him, she managed to find a file about him in the State Central Archives in Rome. It contained the fingerprints of Amleto Antonito which was the cover-name of one of the characters in the supporting role of the novel, Rocco.

---

<sup>13</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 254.

A. E. J. W.				
POLICE DEPARTMENT, 200 STATE STREET, NEW YORK CITY				
BIONDOLGHI CAP. 18940404124				
This Case is not to be given				
F. No. 3493	B. No. 3393	MALE		
Name Amleto Agnello		Classification No.		
Aliases				
RIGHT HAND				
1-R. Thumb	2-R. Fore Finger	3-R. Middle Finger	4-R. Ring Finger	5-R. Little Finger
(P. 10)				(P. 10)
<small>Instructions to be written over the thumb of the last print shall be immediately above the black line marked (P. 10). If the impression of any finger is indistinct or of any two fingers is the same as the next one, it shall be marked (P. 10).          When a finger is injured or deformed, the impression should be marked, or be indicated and placed a line below, the fact should be noted under Remarks.</small>				
LEFT HAND				
1-L. Thumb	2-L. Fore Finger	3-L. Middle Finger	4-L. Ring Finger	5-L. Little Finger
(P. 10)				(P. 10)
LEFT HAND		RIGHT HAND		
This represents the four finger impressions simultaneously		This represents the four finger impressions simultaneously		
Impressions taken by _____ at Bureau of Identification, Police Department, New York City, on July 14th, 1909. Remarks:				

14

All that Mazzucco could collect about Rocco was those fingerprints that seem to be much smaller than she thought. Mazzucco imagined him to be as “big as a tree. He likes to fight, but no one likes fighting with him.” He married the daughter of the head of the Bongiorno mafia, so he could live without financial problems for the rest of his life. He was a selfish man who cared only about himself; an aggressive troublemaker, criminal who ended up killing his father-in-law, Mr. Bongiorno. He knew that due to his physical appearance, he could get every girl he wanted. He also managed to seduce Diamante’s Vita.

However, Rocco was not the only one who showed interest in Vita. Diamante and Geremia admired her. They could have spent their whole lives with Vita together until the day of their deaths. Geremia was one of Diamante’s cousin who lived in New York with his father, Uncle Agnello, the owner of the pension on Prince Street. The only thing from Geremia that survived

<sup>14</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 376.



was a brass plate that functioned as a postcard. Mazzucco did not know his name at all, so she searched for it in the Ellis Island Archives. She got to know that he was one of those immigrant coming from Italy who traveled on the ship called *Calabria*. It was very surprising for her to see that Diamante's father, Antonio Mazzucco's name was also on the passenger list. Both Geremia and Antonio were asked the same questions for which they gave exactly the same answers: both had twelve dollars in their pockets, both said they were workers. Exceptionally, Antonio got rejected and sent back to Italy, while Geremia was allowed to enter the U.S. On the back of the postcards, there was something engraved:

*New York, April 1, 1936*

Dearest Diamante

My very best wishes for a Happy Easter

Geremia

We will raise high in America

The name of our beloved Italy<sup>15</sup>



16

<sup>15</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 356.

<sup>16</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 378.

This postcard also had another purpose to fulfill. During the Second Italo-Ethiopian War, there were certain sanctions created against Italy. As a result of these, trade with metal was limited or completely suspended, and thus, there was lack thereof. So those Italians who were living in America sent these brass postcards home to provide Italy with the missing portion of metal that was one of the consequences generated by the sanctions.

### **Thoughts on Translation**

While I was translating from Italian to Hungarian, I noticed that the process through which I decoded the thoughts of the writer, Melania Mazzucco, was very similar to the way I “translate” the musical notes on the page into sound. A musician’s goal is to present trustworthily the ideas of composers who, most of the time, are not alive. Thus, their intention with their pieces remains in secret. As a clarinet player, I can only guess what the composers such as Mozart, Weber, or Brahms thought when they were writing the most fascinating and emotional pieces with deep meaning for clarinet. What could they think of? What could influence their lives? What could they experience that inspired them to compose those pieces?

When I play music, I follow the instructions given by the composer: notation, dynamic, accents, articulation, slurred phrases. I transform the “text” into a language that everyone can understand. But there is one factor that, no matter what happens, will have a huge impact on music: the performer. Each and every player has his or her own interpretation of music, their own voice. Every once in a while I question myself whether the way I am playing a certain phrase is correct, whether it sounds the way it was meant to be by the composer. Well, no one can know it. Did I translate those two chapters correctly fulfilling the novelist’s expectations? Did I manage to deliver the same atmosphere that was created by Melania Mazzucco? Was I allowed to use my own voice

and use Hungarian words with different meaning to depict the atmosphere of the original novel? No one knows because it only depends on me. When I was translating, I was trying to reflect Mazzucco's inward personal connection to her grandfather through the story of Vita.

First of all, I noticed how expressive the Italian language and words can be. Mazzucco is really a master of creating the atmosphere by playing with the words and their tones. The perfect mix of the right vowels and consonants helps the reader imagine better what is going on in a certain passage of the novel. Mazzucco's words usually incorporate meaning even when taken out of the context of a sentence. Most of the time these words are adjectives and verbs.

In *Waterboy* (p. 283.), Diamante has a conversation with Calamara, who is responsible for paying the workers. Diamante gets upset because he was charged for food by the "pluck-me store" even though he did not buy anything from it. He says the following to Calamara: "Ti pagherò quello che ti devo, e nient'altro." / "I'll pay you what I owe, and nothing more." In this sentence, Diamante attempts to emphasize his will; he is not going to pay for something that he did not buy: in this case, by using the word *nient'altro*, in which the emphasis is on the first syllable. Mazzucco shows that Diamante is very determined and does not let other people fool him. It ends with a very short vowel that also makes Diamante sound serious, self-confident and persistent. By putting the "l," "t," "r" vowels together, the word also becomes very decisive.

On the same page, Callura helps Diamante recover after being beaten up by Calamara for his impudence: "Perde sangue dalla nuca. Adesso capisce che a Calamara il fucile non gli serve solo per sorvegliare, minacciare o spronare gli uomini. Quando viene la neve, quando il fiume ghiaccia, allora te ne andrai, ce ne andiamo tutti". / He's bleeding from the neck. Diamante now understands that Calamara's rifle isn't good just for controlling, threatening, and prodding his men.

You can leave when the snow comes and the river ices over. We'll all leave then," I would like to focus on the words *minacciare* (to threaten), *neve* (snow) and *ghiaccia* (it ices). The word *minacciare* sounds very offensive because of the double "c" which puts the emphasis on that syllable. Hearing that word, one can feel the inner aggression. *Neve* sounds very neutral and dead. If one thinks of snow, he or she imagines winter, cold and the sleeping nature. *Ghiaccia* seems to be a stabbing and painful word as if an icicle fell on the reader's head. These expressions, when pronounced by the human voice, contain a meaning which helps the audience imagine all that is written in the novel, thus they can become active participants of the scene and can identify themselves with the characters.

Throughout the entire novel, I was having a hard time translating long sentences from Italian to Hungarian. My native language does not prefer complex sentences because they provide too much information that a native Hungarian speaker would hardly be able to grasp unless he or she read it multiple times. In the following quotations I would like to demonstrate how I divided a complex Italian sentence into separated parts. After taking this sentence apart in Hungarian, I translated it back to English based on the Hungarian version in order to show how the little breaks make the paragraph easier to process. As an example I use an excerpt from the chapter called *Waterboy*. In this scene while working on the railroad, Diamante dreams of returning to New York:

Il suo treno lo portava alla stazione di New York. Scendeva, attraversava strade ormai piú familiari di quelle in cui si affacciava la casa dei suoi, camminava, stringendo fra e labbra la catenina d'oro con la croce, lasciandosi guidare dalla felicità, e a un tratto riconosceva l'odore stantio del cortile di Prince Street.<sup>17</sup>

His dream train would take him to Penn Station. He would exit, cross streets that were now more familiar to him than the one his parents' house looked onto, walk through the city

---

<sup>17</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 288.

with the gold chain and cross between his lips, letting himself be guided by his happiness until he suddenly recognized the rancid smell of the Prince Street courtyard.<sup>18</sup>

His dream train would take him to the train station of New York. / He would exit and cross the streets. / Now they would be more familiar to him than the one his parents' house looked onto. / He would walk through the city with the gold chain and cross between his lips, letting himself be guided by his happiness until he suddenly recognized the rancid smell of the Prince Street courtyard. (English Hungarian)

Álmai vonata a New York-i állomásra vinné. / Leszállna, s az utcákon botorkálna. / Mostmár sokkal jobban feltalálná magát New York utcáin, mint azon, melyre szülei háza nézett. / Boldogságtól vezérelve, arany láncsal és kereszttel ajkai között vonulna végig az egész városon, mígnem hirtelen megcsapná a Prince Street-i udvar poshadt szaga.

In *Vita*, there are numerous extremely long sentences. When I tried to translate them to Hungarian, they were overwhelming because of the amount of information they included. I felt that those phrases were difficult to follow in Hungarian, so I had to take them apart. Thus, I divided them into multiple shorter sentences so I could keep track of them, maintain and understand every nuance they contained.

Another noticeable difference between the Italian and Hungarian language is the indication of the gender of the subject. In Italian, they distinguish male (*lui*) and female (*lei*). In Hungarian there is no difference between them. That is why it is challenging sometimes to decide who the writer refers to in a paragraph. In the following passage - where Placido Calamara, the foreman of Camp 12 reminds Diamante of Nello – the reader has a hard time figuring out which personal pronoun refers to which character. In order to see clearly, one can insert the actual names of the figures in brackets next to the pronouns:

---

<sup>18</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 269.

Diamante s'arrampica sul carro delle provviste, accanto a Placido Calamara. Prepotente, tracagnotto e lucido come un'oliva, gli (Diamante) ricorda Nello e non gli (Diamante) sta (Placido) simpatico, però (Diamante) si augura di riuscircgli (Placido) simpatico lui (Diamante).<sup>19</sup>

Diamante climbs on the supply cart next to Placido Calamara. Bossy, squat, and slick as an olive, Placido reminds Diamante of Nello and takes an instant disliking to him, even though he hopes Placido will find reason to like him.<sup>20</sup>

Diamante climbs on the supply cart next to Placido Calamara. Bossy, squat, and slick as an olive, Placido reminds Diamante of Nello and (Diamante) takes an instant disliking to him (Placido), even though he (Diamante) hopes Placido will find reason to like him (Diamante).

Diamante felmászik az ellátmányos kocsira Placido Calamara mellé. Placido, aki fölényeskedő, zömök és ravasz, mint a róka, Nello-ra emlékezteti Diamante-t, aki (Diamante) pillanatnyi ellenszenvet érez iránta (Placido), de mindezek ellenére reméli, hogy Placido talál majd indokot arra, hogy megkedvelje őt (Diamante).

With the aid of names, one can prevent confusion and avoid being misled. In the Italian text it is difficult to distinguish between the three male characters if the writer does not point out who she means exactly.

Finally, the most commonly used tense in Italian literary works is *passato remoto* which is similar to past perfect in English. Since there are only three tenses in Hungarian (past, present and future) there is no distinction between multiple types of past tenses. Hungarian language used to have a similar tense to *passato remoto*, but in the course of time it disappeared due to neologism.

---

<sup>19</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014) p. 278.

<sup>20</sup> Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006) p. 260.

# VITA

## Waterboy

(Ital. p. 277.)

A fényképen, mely 1906 késő őszen készült, amikor az első hó fehér porral hintette be az erdőt, a sínpárok között kilencen sorakoznak fel egymás mellett. Mintha a közelő vonat útját próbálnák meg elállni – eltakarni a kilátást. A hátuk mögött azonban nincsen sem vasútvonal, sem pedig út: a kilenc férfi pontosan azért van ott, hogy kiirtsa az erdőt és felépítse a vasutat. Mögöttük csak a fenyves látható, illetve egy függő kőhalom, melyet egy láthatatlan daru tart. Mindannyian tipikus amerikai munkás egyenruhát hordanak: kék farmer kertésznadrág. Kockás ing. A fejükön különböző formájú fejfedő, kalap és svájcisapka. Egyikük kötött gyapjúsapkát visel. A férfiak mediterrán vonásokkal rendelkeznek, bőrük sötét. Olaszok. Meglepő módon, csak hárman bajszosak, rácáfolva a korabeli újságokban megjelent digó karikatúrákra. Egyikük sincs több harmincnél. Mindegyiküknek sportos a testalkata és erős, koncentrált az arckifejezése; fáradtak, de akaraterősek. Jobbról az utolsónak, aki egy kissé a háttérben áll, lábával a köveken a sínek mögött (ő a gyapjúsapkás), még szőrtelen az arca. Kis termetű, lyukas a cipője, csípőre tett kézzel, duzzogva áll ott. Mogorva grimaszt vág. A fekete-fehér fénykép már kifakult, de biztosra mondható, hogy a fiúnak világos a szeme.

A fénykép, a Baltimore & Ohio Társaság egyik 1907-es kiadványában jelent meg, mely a részvényeseknek volt hivatott eldicsekedni, milyen jól halad a vasútvonal belső részének építése. Az Amerikai Egyesült Államok legrégebbi és az egyik leggyakrabban igénybe vett vasútja, a Baltimore & Ohio Railroad, Cincinnati, Saint Louis és Kansas City-n keresztül kapcsolódott össze Atchinson, Topeka & Santa Fe városával és elért egészen Los Angeles-ig. Északon, Toledo-n, Chicago-n és Omaha-n áthaladva elérte a legendás Union Pacific-et és elvezetett San Francisco-ig. Talán a srác, kinek sapkája nagyban eltér a többiekétől, maga Diamante. Nagy valószínűséggel



ez idő tájt tartózkodhatott ebben a térségben. Tizenöt éves lehetett, mikor a világ összes vizét, mely végzetében csillogott, hirtelen beszipantotta egy favödör, amit a sín párok mentén vonszolt. Bármiféle szándékosság nélkül vált azzá, amiről mindig is álmodott: ő az, aki összehozza mindazt, ami messze van egymástól, és aki felhúz egy hidat két távoli pont között. A víz hordó fiú. Az amerikaiak csak úgy hívják őt, hogy waterboy.

Munkaköre a munkások szomjának oltásából állt. Kimondva könnyűnek tűnik és Diamante-t valóban elárasztja a boldogság, mikor a művezető tudatja vele, hogy addig fogják foglalkoztatni, ameddig be nem fejezik annak a szakasznak az építését, amivel korábban megbízták őket. Átnyújtanak Diamante-nak egy lópokrócot és két favödröt, amit valamiféle rúddal kötöttek össze. A brigádvezető figyelmezteti, hogy ezen tárgyak a Társaság tulajdonát képezik, ha tönkreteszi őket, neki kell majd megfizetnie. Úgy tűnik Diamante-nak, hogy ennél jobban már nem lehetne tönkretenni azokat, hiszen a rúd olyan öreg, mint a nagypapája, és egy ló sem használná szívesen azt a lópokrócot. Azonban, mivel a művezetőnek igen vészjósló az arckifejezése és puska is van nála, Diamante sietve elmosolyodik és biztosítja őt, hogy óvatos lesz.

Placido Calamara csapata a 12-es Táborban van. Diamante a rövid szalmaszálat húzta. A vasútvonal mentén található számok a New York városától ellentétes irányba tartó útvonalra vonatkoznak: a legnagyobb számok egyben a legszerencsétlenebbek is, mert a városhoz legközelebb fekvő kiindulóponttól kezdik a számolást. Pasquale és Giuseppe Tucciarone a 6-os Táborban tartózkodnak tizenöt másik Minturno-i sráccal egyetemben, azonban nekik nincs szükségük waterboy-ra. Diamante felmászik az ellátmányos kocsira Placido Calamara mellé. Placido, aki fölényeskedő, zömök és ravasz, mint a róka, Nello-ra emlékezteti Diamante-t, aki

pillanatnyi ellenszenvet érez iránta, de mindezek ellenére reméli, talál majd indokot, hogy megkedvelje. Harminc mérföldet utaznak az egyre hepehupásabb úton, a rémisztő erdőn keresztül. Diamante még soha életében nem látott ennyi fát egy helyen. Tufo-ban, a szénkereskedők és pásztorok kivágták az összeset. Ezért is kopárok az Aurunci-i hegyek. Amikor a kocsik leállnak, már sötét van és semmit nem látni. Csak egy régi használaton kívüli tehervagon, még azokból az időkből, amikor a vonatok fatüzeléssel működtek. Nos, ez hát a 12-es Tábor.

Diamante elhúzza az ajtót és belép a tehervagonba, mely kutyától és matracoktól bűzlik. “Üdvözet, bajtársak,” mondja vidáman, “Én vagyok az új waterboy.” Minderre a már ágyban fekvő munkások megvetése a válasz, hiszen ez nem egy társalgó. Mikor egy erdő közepén találsz magad, ötven kilométerre a legközelebbi lakott területtől, jobb úgy viselkedni, mint egy farkas. Diamante pislog egyet. Húsz, talán harminc nyúzott arcú férfi hosszú szakállal. A vagonban keresztben felsorakoztatott fapadoknak kell betölteniük az ágy szerepét. Diamante célba veszi az ajtótól és a mestergerendától legtávolabb eső padot. Belebotlik egy rozsdás bádogdobozba, erre a sötétből csak úgy szállingóznak az aljas szitkozódások, mert ez a bádogdoboz maga a kályha, a franc essen bele, s nélküle halálra fagynának. Diamante elnézést kér. Leül a szalmazsákra. Egy hang, mint köröm csikorgása a táblán, felkiált: “Hej, srác, itt nem maradhatsz, menj, keress magadnak egy másik helyet.”

“Rendben,” sóhajtozik Diamante. Azonnal megérti, hogy a waterboy a vasutas táborban ugyanaz, mint a hajósinas: a hierarchia legalja. Letelepszik egy, az ajtóhoz közeli matracra, ahol a huzat megfésüli haját, a por pedig behinti. Az Ohio-i fákat elnézve, valószínűleg az eső is gyakran esik. Nem érdemes levetkőzni. A portól fekete matrac úgy bűzlik, mintha valaki egy holttestet rejtett volna el benne. Nincs értelme finnyáskodni. Legalább hét hónapig kell ezen a zsákon aludnia.

Mivel másnap hajnalban kezdi a munkát, lefekszik. A matrac göröngyös, mint egy hegységrendszer, lyukakból kiálló borotvaéles fullánkokkal és testét zúzódásokkal beterítő kitüremkedésekkel, melyek oly kemények, mint a fa. Diamante sajnos nem álmos, mert nagyon boldog, hogy a mesés Ohio-ban lehet, ahol talált egy biztos munkát és végre új életet kezdhet. Sajnos, a matrac átveszi testhőmérsékletét és egy egész armadányi ropogós, falánk poloska rohamozza meg.

Megmozdul még egyszer. A földön felhalmozódó szemetet – mogyoró, magok, fűrészpor, egér és légy ürülék – besöpri szomszédja fapadja alá, széthajtja lópokrócát és kinyújtózkodik. Próbál – sikertelenül – megszabadulni a két csótánytól, melyek vérontás nélkül, kitartóan másznak az orrára. Mígnem elveszti türelmét és öklével összenyomja őket. Előveszi kését és két rovátkát vés a falba. Mikor elhagyja a 12-es Tábort novemberben, összesen 510 rovátka lesz a falon. Diamante egy egész csótánykolóniát fog addigra kiirtani. Talán egy jó párat meg is fog enni. Az amerikai csótányoknak a csicseriborsóhoz hasonló lisztes ízük van.

Százkilencven napon keresztül, tizenöt órát utazik naponta Diamante a vasútvonal mentén oda-vissza. A tábort – ahol a szállásként funkcionáló tehervagon és a kút is található – kézikocsival hagyja el, amelyet magasvasútnak hív, egyrészt, mert New Yorkra emlékezteti őt, másrészt pedig, mert szereti elképzelni, ahogyan átrepül a sugárutak, gépjárművek, piacok és épületek felett. Mikor elér a vasútvonal végéhez, leszáll, és gyalog megy tovább a vízzel teli vödröket vállain ügyesen egyensúlyozva. Ez azonban nem tűnik nehéznek, hiszen a Tufo-i emberek bármit képesek a fejükön cipelni – tojásokkal teli kosarat, szalmabálát, sőt még egy koporsót is. Nem túl jó ötlet kiüríteni a vödröket az út mentén, mert ha a brigádvezető rájön a turpisságra, akkorát lekever neked,

hogyan betörnek az arcod. A kevésbé előnyös oldala a dolognak viszont az, hogy a megállás nélkül dolgozó lapátolók csak akkor jutnak levegőhöz, mikor megállnak inni, épp ezért állandóan vedelik a vizet, mint a bölények és így hamar kiürítik a vödröket. Ez azt jelenti, hogy Diamante-nak folyamatosan újra kell töltenie azokat, tehát vissza kell fordulnia és újra elmenni a kúthoz a kézikocsival, oda és vissza, újra és újra, miközben izzad, erőlködik, befeszül és lefárasztja magát. A nap sohasem megy le. Égeti a hátát, a vállát, a tarkóját, rögtön hólyagok lepik el bőrét, mely úgy válik le, mint a főtt krumpli héja. Egy hónapon belül olyan fekete lesz, mint a többi munkásé. Amikor szeles az idő, olyan, mintha egy ostorral csapnák őket arcon, hiszen Amerikában a szél egyenesen az Északi-sarkról érkezik anélkül, hogy bármi is útjába állna. Amikor esik az eső, akkor pedig mindannyian csurom vizesen töltik az egész éjszakát, és mindenki úgy köhög, hogy a tehervagon valóságos kórházra emlékeztet. Azonban Diamante még csak tizenöt éves; a nap, az északi szél és az Ohio-i szél alig csiklandozzák. Így járkál pirkadattól alkonyatig vödrökkel a vállain. A víz kilötykölődik a tartólécre, a vonatkocsi csikorog a síneken, a csend és titokzatos madarak éneke veszi őt körül. Boldog, mert biztos fizetéssel rendelkezik, és nemsokára félre tud tenni annyi pénzt, hogy elmehessen innen Vita-val.

Fizetesként 1 dollár 80 centet kap naponta. Kevesebbet, mint bárki más. A többiek viszont lapátolók, valóságos lapát-virtuózok. Jól ismerik a fa, a vas és a kő minden titkát. Feltárnak, ásnak, kövekkel teli talicskákat tolnak, elegyengetik a földet, talpfát hordozgatnak, majd sorba állítják és elrendezik őket, csavarral rögzítik a sínpárokat. A Társaság azért fizeti őket, hogy karbantartsák és építsék a vasútvonalakat és a hozzájuk tartozó fa- illetve kőalapzatot, megerősítsék azokat, továbbá, hogy dinamittal eltávolítsák a természeti akadályokat valamint, hogy sínpárokat

fektessenek le illetve bővítsék a már meglévő vasútvonalakat. A waterboy kicsiny termete ellenére izmos, és ha akar, akkor a következő évtől ő is fűrészselhet majd fát, és repszthet követ nagykalapáccsal. Azonban Diamante, már kiszámolta, hogy 10 dollár 80 centet fog keresni hetente, és hat hónapon belül már 259 dollárral lesz majd gazdagabb. Így aztán jövőre már jobb helyen lesz majd – Vita-val.

Sajnos a 12-es Tábor eléggé elszigetelt, messze a japán csapattól, akiknek szakácsok főznek. Nincs más választási lehetőség, mint megvenni az enivalót a brigádvezető boltjában. Mindenki csak úgy hívja, hogy a “pluck-me store”. Egy hét kellett ahhoz, hogy Diamante kitalálja miért. Calamara romlott szardellát, avas paradicsomkonzervet és penészes babkonzervet árul, ami vérhast okoz, mindezt horribilis áron. Diamante félelmetes hasmenésroham áldozatává válik a hetedik este. Mivel nincsen budi, ezért ott könnyebbülsz meg, ahol tudsz, vagy egy búzló, rothadó deszkával fedett, földbe ásott gödörben. De a társaid vaslapáttal csapnak agyon, ha a tehervagon közelébe ürítesz, valamint az erdő mélyébe száműznek. Szóval egy idő után, a vérhasnak, a pocsek kosznak és a kimerültségnek köszönhetően olyan puha leszel, mint a vaj és ki se tudod vonszolni magadat az ágyból reggelente. A művezető tehát behúz neked egyet a puskájával, ami nem túl kellemes kezdete a napnak.

Diamante jobban szereti mindenből kihozni a legjobbat, mint panaszkodni és többet nem vásárol ételt a Társaság boltjából. Csinál magának egy csúzlit, megszabadít egy ágat a kérgétől és készít belőle egy bunkósbotot. Munka után, mialatt társai összegyűlnek a régi újságpapírokkal beborított asztal körül, esznek és finganak, mivel a beleik teljesen tönkre mentek, Diamante kifelé veszi az irányt, hogy zsákmány után kutasson. Egy harapással a fejbe megöl egy mókust és egy vakondot. Csúzlijával harkályokra, fűrjekre, pintyekre lő ugyanazzal a halálpontos precizitással,

mint amit még kisfiúként tanult. Gombát, makkot és csigákat gyűjt a nyirkos sínekről. A többiek először elborzadnak rajta, azonban hamar megtanulja, hogyan kell igen ízletes pörköltet főzni. Csak a préri patkánynak van orrfacsaró szaga, amit sem a fekete áfonya sem a mustár nem tud elfedni. A pele kitűnő. A fácán annyira értékes, hogy néhányat még el is tud adni. A halászsólyom húsa ízre olyan, mint a csirke. Diamante elégedetten rágszál, és közben arra gondol bárcsak Vita is itt lenne. Vagy legalább Vita láthatná őt. Büszke lenne Diamante-ra; szereti az olyan fiúkat, akik boldogulnak maguktól is.

Nem hallott Vita-ról azóta, hogy elhagyta New York-ot - a vasútvonal mentén, a síneken egyensúlyozva futott Vita. Kék ruhája elvegyült a pirkadat még kékes homályában. Vita addig rohant a Diamante-t rejtő vonatkocsi mellett, amíg a vonat fel nem gyorsult és el nem kanyarodott a vasúti váltónál. Aztán, ahogy már megegyeztek, hazament. Amint Diamante talált munkát, küldött Vita-nak egy képeslapot rajta a vasúttársaság nevével. Kérte Vita-t, hogy ne árulja el senkinek sem, hátha a bosszúálló Cozza valamiféle megtorláson törné a fejét. Még mindig nem adták oda neki Vita válaszlevelét. A postás soha nem jött a 12-es Táborba. Vasárnap megy majd panaszra a Társaság képviselőjéhez. Majd valahogy el tudja magyarázni, azzal a pár szóval, amire még emlékszik, hogy nem helyes ilyen sokáig várni a munkásokat a postával. Épp elég rossz, hogy az erdő kellős közepén kell élniük, de ha még hírt sem kapnak otthonról, akkor a munkamorál is csökken. Csak nem akarja, hogy Vita aggódjon. Minden nagyszerűen megy.

A fizetésnapon észreveszi, hogy levontak tőle 7 dollárt a "társaság boltjában történő vásárlás" címe alatt. "De én semmit sem vásároltam a boltban," tiltakozik. "Vadásztam." Calamara kétkedve bámul rá. Még mindig nem sikerült eldöntenie, hogy a waterboy hihetetlenül eszes, vagy hihetetlenül ostoba. Megköszörüli a torkát és leköpi Diamante csizmáját. "Így is úgy is fizetned

kell, akkor is, ha nem vettél semmit se," erősíti meg. "Nem," válaszol Diamante. "Ez nincs benne a szerződésben. Úgy fogadtam el ezt a munkát, hogy napi 1 dollár 80 centet kapok fizetségként. Kifizetek mindent, amivel tartozom neked, de többet nem." "Úgy látom nem fogtad fel," mondja a művezető mialatt feláll a helyéről. "Te vagy az, aki nem fogod fel," ellenkezik Diamante. "Ha így mennek itt a dolgok, akkor rögtön elmegyek.

Diamante arra ébred, hogy Santo Callura egy törölközőt nyom az arcához. Mindene nedves, de nem a víztől. Vérzik a nyaka. Diamante mostmár érti, hogy Calamara puskája nemcsak arra szolgál, hogy az embereit irányítsa, megfenyegesse, vagy kilyukassza. "Akkor mehatsz majd el, mikor eljön a tél és befagy a folyó. Akkor mi is mindnyájan elmegyünk," magyarázza türelmesen Callura. "Senki sem hagyhatja el a tábort engedély nélkül, vagy amíg a szerződés le nem jár. Ha megszöksz, Calamara rád fog találni és visszahoz. És ha tovább feszegeted a húrt, akkor feljelent téged lopásért és a Társaság képviselője fogdába zár." Diamante halkán nyögdéssel, nyöszörög a fájdalomtól. "De hiszen mi nem vagyunk rabok," dörmögi. "Ez nem olyan, mintha kényszermunkatáborba deportáltak volna minket." Callura megvonja vállát, majd tovább folytatja a seb ellátását. "Mióta dolgozol a vasútnak?" kérdezi gyanakvóan Diamante. Callura csak megtörli kezeit a nadrágjában, de nem válaszol.

Mikor a júliusi napsugarak felperzselik a tehervagont, mintha csak egy kemencében aludnánk, megjelenik egy methodista vénlány, aki angolra akarja tanítani ezeket a "napbarnított" férfiakat. Diamante kérdezi, hogy kell-e neki fizetnie. Miss Olivia Campbell válaszul azt mondja, hogy a kurzus ingyenes. A nagylelkű limai egyházközség így akarja könnyebbé tenni a külföldiek beilleszkedését nemzetünkbe. Diamante elmondja, hogy szívesen feliratkozna, de ő katolikus.

Megkeresztelkedett, első áldozó. De bérálás már nem volt, mert eljött Amerikába. A vénkisasszony mosolyog. Talán negyven éves, vékony, mint egy giliszta, vörös a haja. Van vér a pucájában egyedül idejönni a digók közé, akiket az amerikaiak elvetemült erőszaktevőknek tartanak. Diamante elmondja, hogy ő nem igazan katolikus és azóta, hogy eljött otthonról nem is volt templomban. Miss Campbell azt válaszolja, hogy mi mindannyian keresztények vagyunk. Diamante feliratkozik. Az órákat a 9-es Táborban tartják, ezért tizenöt kilométert kell rohannia az erdőn keresztül, hogy odaérjen. Harmincan jelentek meg az első órán, egymás hegyin-hátán egy régi kocsiban, ami búzlott a tehénlepénytől. A hetedik órán már csak tízen. A tizenötödiken, Diamante kettesben találja magát Miss Campbell-lel. Sajnos a digók nem mutatnak semmi érdeklődést az amerikai nyelv adta előnyök iránt, ezért Miss Campbell kénytelen lesz tudását inkább az ukrán, magyar és finn csapatoknak átadni. “Oh, ne, Hölgyem,” könyörög Diamante, “kérem, ne menjen el. Áttérek metodistának.” Miss Campbell csak mosolyog. Nem azért jött ide, hogy megnyerje egy waterboy lelkét. De ad neki egy könyvet. Nem a *Holy Bible*-t, amit épp, hogy csak elkezdtek közelebbről is tanulmányozni. A könyvet egy bizonyos London Jack írta, *The Call of the Wild*. Ez a történet egy kutyáról szól, akit eladnak, megvernek, megaláznak és ettől vad és vérengző szörnyé válik. Miss Campbell úgy gondolja, hogy Diamante-nak nagyon fog tetszeni. Diamante izzad, mint a ló, hogy megértse a történetet, azonban feladja a 47. oldalon. Hosszú évekig még azon fog töprengeni, hogy mi történhetett a megfélemezhetetlen kutyával, Buck-kal.

A posta végre megérkezik augusztus közepén egy zsákban, azonban nincs benne levél Diamante Mazzucco számára. Lehet, hogy Vita sohasem kapta meg a képeslapokat Cleveland-ből. Vagy talán csak nem volt elégedett – erőltetettnek tűnt a történetek után. Újra írnia kellene Vita-



nak, nem szégyellve bevallani, mennyire szereti őt. Tapasztaltabb tábor társai azt mondják, hogy a nőknek annyira van szükségük szavakra, mint a férfiaknak a tisztátalan cselekedetre. Ám, mikor Diamante megfogja a tollat, észreveszi, hogy nem tudja többé mozgatni az ujjait. Kezei megmerevedtek a folytonos kötélhúzástól. Talán ez az oka annak, hogy úgy érzi valakit meg akar ütni. Kibogozza ujjait. Mostantól kezdve minden este edzeni fog, hogy ne kelljen majd reumával vagy bénító köszvénnel küszködni később.

*Kedves Vita,*

*Még nem engedhetem meg, hogy idejött hozzám, de spórolok, és hamarosan eljön az idő. Biztosítlak, hogy mindig csak rád gondolok és még egy pillanatra sem felejttem el, hogy jegyesek vagyunk. Alig várom már, hogy veled lehessenek. Soha többé nem válunk el.*

*A tied örökké, Diamante*

Őszi levegő áramlik be a tehervagon repedésein át. Mikor az Északi-sark felől érkező jeges szél fúj, a vonatkocsi rázkódik, kileng, inog, mintha egy földrengés rázná meg. Azonban az október végén kézbesített leveles zsák sem tartalmaz levelet a waterboy számára.

Crocefisso Cassano szerint a nők által írt legjobb levelek soha nem érkeznek meg. Valaki ellopja őket. A Társaság el akarja kerülni, hogy a dolgozó férfiak figyelmét lekösse a nosztalgizálás. Ha van elég pénzed, visszavásárolhatod őket. Ha nincs, akkor bele kell törődnöd, hogy valaki más olvassa a te leveleidet és azzal dicsekszik, hogy van egy lány valahol, aki csak rá vár. “De ő az én csajom,” mondja Diamante. Crocefisso ellentétesen vélekedik: “Úgy néz ki, hogy ő most már Giobatta Reato csaja. Diamante három dollárt perkál Vita leveléért. A levél olvasása közben búskomorrá válik és elered a könnye. Azonban a levél egy bizonyos Pietronak van címezve egy bizonyos Assunta-tól. Mikor Diamante panaszkodik és követeli vissza a pénzét, Reato

visszautasítja. Sőt, azt állítja, hogy még ő tett szívességét Diamante-nak, mivel egy levél sem érkezett Vita aláírásával.

Az idény vége felé Diamante halálosan eltökélte, hogy otthagyja a vasutat és Clevelandben vállal munkát, legyen az bármi. Azonban elszámolta magát. A költségek levonása után (szállás, elkoptatott és elszakított lótakaró és szerszámok, evőeszközök, büntetés kihágásokért és azért, mert nem tartotta be a teljesíthetetlen munkatervet, amelyet a brigádvezető azért vezetett be, nehogy az egész brigáddal együtt menesszék és egy másik, még szerencsétlenebb csoportot állítsanak a helyére), azonban nem csak, hogy nem marad egy kanyi vasa sem, amit elküldhetne szüleinek vagy félre tudna tenni, hogy végre visszamehessen és megkérhesse Vitát, hogy csatlakozzon hozzá, de még arra is rádöbben, hogy tartozik annak a brigádvezetőnek, aki leszerződtette. Csak egy módja van annak, hogy a tartozást visszafizesse: dolgoznia kell neki még egy szezont.

A Calamara anyósának tulajdonában lévő panzióban vészelte át a telet, egy rémes, zárt tehervagon a Cleveland-i teherpályaudvar mögötti műveletlen földön. Egy hely, telis tele sípszóval és jelzőlámpákkal, csikorgással és a vonatok zajával. Diamante, aki mindenképpen meg akarta keresni a szabaduláshoz szükséges pénzt, a lepukkant olasz negyed felé (a 119. és a 125. Utca között) vette útját, ahol azt mondták neki, hogy próbálja meg lent a kikötőnél, a Standard Oil finomítónál vagy a papírüzemknél. A fizetés még a lakbérre sem volt elég. Egy öntödében és egy hajógyárban dolgozott, valamint aranyér- és hólyagok elleni krémeket árusított. Egy lélegzetelállító harmincemeletes toronyban pucolta a liftben elhelyezett köpöcsészéket, amelyekbe

a dolgozók beleváladékozták a bajukat. Aztán levelekkel kezdett el foglalkozni: elolvasta és megírta őket az írástudatlan olaszok számára, s próbálta elképzelni, hogy a címzettek Olaszországban vajon mit akarnának hallani. Nemsokára már a postást helyettesítette. A levelek kézbesítése leírhatatlan örömet okozott neki. Mikor felrakta a levelekkel teli táskát a biciklijére, azt érezte, hogy az a világ összes szavát hordozta magában, azokat is, amelyek neki íródtak. Kedves Diamante, örülök, hogy jól vagy. Én is megvagyok. Röviden írok csak, mert mindig is nehezemre esett az írás, de mint mindig, még a te jövődöbeli Vita-d vagyok. Diamante biciklijén elhagyta az olasz negyedét, távol a vágányoktól és vonatszagtól. Párszor elszakították nadrágját a fehér emberek külvárosi nyaralói előtt állomásozó házőrző kutyák. Azonban sosem csinált belőle ügyet, hiszen Vita levele hamarosan megérkezik. De aztán visszajött a rendes postás és a másoknak címzett levelek undorral töltötték el Diamante-t.

Így megint csak a vasút rabjai közt találta magát. Hozzáláncolva a sínekhez, még télen is. A fagyos ködtől burkolt vasúti váltó fölött görnyedve seprte le a havat a betemetett vasúti talpfáról a jelzőlámpák időszakos villogása közepette. A füstből előbújó gőzmozdonyok nem voltak számára semmi több, mint vér lüktetése az ereken – nem is látta őket. Álomképek, melyek vas és rozsdaszagát árasztják magukból. Férfiak nők nélkül. Erőszakos, félretévedt férfiak. Az emberek vándormadaraknak hívták őket. Noha ezzel nem egy költői képre céloztak – haszonleső, baljós teremtmények voltak ők. Mégis, a vándormadarak legalább tudják, hogyan találják meg a haza vezető utat a tél befejeztével.

Mikor beköszöntött a tél, Diamante szembesült a ténnyel, hogy tartozása a művezető felé megkétszereződött. Újra kellett kezdenie az egészet előlről. Háromszáz mérfölddel nyugatra, egy másik államban, más emberekkel, egy egészen új vidéken. Fogalma sem volt, hogy hol van. Már

sötét volt, mikor megérkezett a táborba egy kívülről zárt vonatkocsiban, melynek falain csak egy kis halovány fénysugár hatolt át. Egész nap csak a kavicsok közt fénylő sín párokat látta, egy lapos, forma és dimenzió nélküli univerzumot, mely mindhiába kergette az ég kékségét. Már megint csak a vasút. Már megint csak a tűzforró tehervagon, a romlott szardella, a több ezer lépés igával a vállán, a vödörben lötykölődő víz. Már megint csak a nyílegyenes sín párok mentén robotoló emberek sorának megrendítő látványa és egy fiú sovány árnyéka, aki épp két favödrot cipel.

Azonban Diamante szeretett waterboy lenni. Ő volt maga a víz. Ízetlen, szagtalan, bármiféle külső, látszólagos tulajdonság nélküli, földtől és égtől független, alakítható, folyékony, kész arra, hogy akárminek a formáját magára öltse, ami éppen magában foglalja őt, a valóságban azonban formálhatatlan, ellenálló, esetenként veszélyes, halálos – egyszóval *szükséges*. Szülőfalujában az emberek azonban félték a víztől – a víz és a halál mindig ott várnak az ajtó mögött, ahogy a mondás tartja. A víz mindig csak bajt hozott magával: áradásokat és betegségeket. Maláriát és szaracénokat. Édesanyja mesélt neki az utolsó szaracén támadásról, mely gyászosan beárnyékolta az 1860-as évet. A kalózok Scauri-nál szálltak partra és előrenyomultak egészen Minturno-ig és a környező falvakig. Fosztogattak és pusztítottak, férfiakat és gyermekeket mészároltak le Tufo utcáin, bor- és vérözönt hagyva maguk után San Leonardo utcáján. Angela, aki még csak 6 éves volt akkoriban, egy kosárban megbújva élte túl a támadást. Ezek után soha többé nem ment le a tengerhez, annak ellenére, hogy az csak pár kilométerre volt tőlük. A víz, Antonio reményeinek is álnok ellensége volt. Két sikertelen Atlanti-óceánon való átkelése során iszonyatos tengeri betegségben szenvedett, mialatt a város, melyet a sors úgy rendelt, hogy sose legyen képes elérni, úgy káprázott a tenger felszínén, mint egy beteljesületlen álom. Ámbár Diamante ebből semmit sem hitt el. Számára a víz csupán nyugtalanságának visszatükröződése volt – szökésének kulcsa.

A víz megtalálta őt, s mikor az elrejtőzött előle, ő megkereste. A mocsarak álló vizét, melyben megalkuvó lárvák és lobbanékony természetű békák dagonyáznak. A tiszta és rezzenéstelen vizet a kút fenekén. A Garigliano folyó mély zöld zabolázatlan vizét, mely akadálytalanul hömpölyög a sivár síkságon át a tenger felé. A Földközi-tenger kék vizeit, melyek mindig is távoli helyekre, távozásra, s a szabadság felé csalogatták. És végül a ködös és végtelen óceán fenséges indigókék vizét, az Atlanti-óceán halovány csillagai alatt. Elvégre, a kék volt az első szín, amit Diamante valaha látott; Angela, a Garigliano síkság mezején adott életet neki, ahova előrehaladott terhessége ellenére, egy kosarat egyensúlyozva a fején ment mezei katángot szedni, mindezt pirkadatkor. A falusiak szerint ez volt annak az oka, hogy az anyának és gyermekének kék szemei voltak, míg mindenki másnak fekete. És most mégis azt az amerikai vizet imádta, mely favödreiben lötykölődött fogolyként, miközben az ég irgalmatlan tisztaságát tükrözte vissza. Viszont lassacskán arról kezdett el álmodozni, hogy megszökik, és egyszer s mindenkorra megszabadul vödreitől, a lapátoktól és a sínektől. Az igazi vándormadárrá válás során a költöző teremtményt nem az éhség vezérli, hanem az évszakok ritmusa – szabad. Mindig is arról álmodott, hogy egyszer az egyik olyan vonaton utazhat majd, amelynek hatalmas távolságokon átsüvítő, fülsüketítő sípolása mindig megijesztette őt.

Álmai vonata a New York-i állomásra vinné. Leszállna, s az utcákon botorkálna. Most már sokkal jobban feltalálná magát New York utcáin, mint azon, melyre szülei háza nézett. Boldogságtól vezérelve, arany láncsal és keresztrel ajkai között vonulna végig az egész városban, mígnem hirtelen megcsapná a Prince Street-i udvar poshadt szaga. Ábrándozása mindig a lépcsőkön ért véget, mindig azelőtt, hogy Vita megjelent volna. Nem akarta arra kényszeríteni sugárzó menyasszonyát, hogy vele éljen a kutyaürülékkel, tetvekkal és sínekkal teli tehervagonban. Valami jobbat szeretett volna neki. Miközben a vizes vödrök súlya alatt görnyedve vánszorgott, s

társai rákiabáltak, olykor szidták, s meg is verték, mert késett, azon töprengett, hogy mégis hogyan mutatkozhatna meg barátnője előtt. Egy megveszekedett peták nélkül, szakadtan, mint egy hajléktalan, elállatiasodva, mint Buck kutya. Sőt, még arra is képtelen, hogy megszólaljon az anyanyelvén. Ezúttal egy csapat észak-hegyvidéki ember mellé osztották be, akik csak egymással tartottak össze, s akik a skót ellenőrök büszkeségei voltak. A calabriaiak nyelvjárását nem értette, így aztán esténként, mikor a tehervagon sötétségbe borult, legfeljebb a közös nyelven – amerikaiul – váltott velük néhány szót. Végül már csak abban reménykedett, hogy a kelták befogadják őt, s tiszteletükért esdekelt.

Egy napon egy, az olasz kormány által kirendelt ellenőr érkezett, aki a vasúti dolgozók munkakörülményeit jött felmérni. Megkérdezte Diamante-től, hogy honnan jött. “Torino,” felelte Diamante. Az ellenőr arról kérdezgette, hogy nem köti-e véletlenül valamiféle rokoni szál az öreg Via Lagrange-i órásmasterhez, Federico Mazzucco-hoz. Diamante azonnal lecsapott a kínálkozó alkalomra. Azt válaszolta, hogy Federico a nagyapja volt. Erre az ellenőr meghívta egy pohár szíverősítőre, miközben szóváltásba elegyedtek erről a Federico Mazzucco-ról. Részt vett Garibaldi ezredének hadjáratában és majdnem ott hagyta a fogát, csak azért, hogy azok az ágrólszakadt déliek olaszoknak hívhassák magukat, s akik, miután Amerikába érkeztek, úgy állították be Olaszországot, mint a csavargók országát. Jobb lett volna, hogyha nem is törődnek Olaszország egyesítésével, és mindent úgy hagynak, ahogy előtte volt. Mindeközben legbelül Diamante szenvedett, ennek ellenére igazat adott az ellenőrnek. Mikor az ellenőr elment, Diamante elszégyellte magát, amiért rendíthetetlen büszkeségét feláldozta a Great Northern Railway Line kedvéért.

Ettől kezdve a félelem lett úrrá rajta, a félelem attól, hogy valami sokkal többet áldozott fel: a jövőjét. Az ilyen pillanatokban Vita láncát szorongatta ajkai között, így próbálta megnyugtatni magát. Éjszakánként a szájában hordozgatta, és fogaival harapdálta. Mindenét feláldozta, kivéve szilárd meggyőződését arról, hogy valahogyan elérni majd célját. Üres kézzel nem térne vissza Vita-hoz.

Diamante a szájában tartja a láncot, mert fél a tolvajoktól, akik fizetésnapon feldúlták a hálókörletet, hogy ellopják a pénzüket. Mivel a lapátolók nem voltak hajlandók engedni a rablóknak, ezért hatalmas verekedés tört ki, amelyben a waterboy is részt vett tomboló dühvel és vitathatatlan tehetséggel. Semmi esélyük sem volt, hiszen a tolvajok fejszékkal és törökkel voltak felfegyverkezve. Mikor végre elmentek, már mindent vér borított. Néhány munkásnak eltörött a keze, az orra és az arccsontja. Gyűlölettől fűtött, méreggel teli csend töltötte meg a kifosztott, összevert és leigázott férfiak tehervagonját.

De Diamante legértékesebb tulajdonát nem más táborokból érkező banditák lopták el, hanem saját munkatársai. Az északiak mindig azt mondják, hogy a déliekben nincs semmilyen csapatszellem, s ez az oka visszamaradottságuknak. Diamante soha sem hallott erről a csapatszellemről, de azt megtanulta, hogy az úgynevezett bajtársak egy csipet sóért vagy egy sapkáért bármikor képesek meglékelni a koponyádat és a folyóba hajítani téged. Vita kötötte azt a gyapjúsapkát neki. A második szezon végén lopták el tőle. Kint az alföldön könyörtelen hideg uralkodik. Két nappal később Raffaele Rotundo fején tűnt fel újra a sapka. A talizmán nyakláncsal és az elmosódott Coney Island-ről készült fényképpel együtt csak az a sapka maradt meg neki Vita-tól.

Diamante azonban visszaszerzi azt. Ellopja, mialatt Rotundo alszik. Szélhámosokat megszégyenítő tudással csúsztatja le a sapkát a fejéről. A lópokróc alatt összekuporodva keresi Vita illatát az arcához szorított dohos gyapjában. Rozmaring, zsálya, fenyőmag, földi borostyán, cukor és citromos verbéna illata lengi be Vita-t. Nem írt soha Diamante-nak. Még egy sort sem. Levelei biztosan elvesztek; pedig ő nem az a lány, aki megszegi ígéretét. Éppen a sínárokon manőverezett a kocsival, mikor ráugrottak. Egy sor nyárfa mögött rejtőzködtek. Senki sem mentheti meg a waterboy-t. Bakancsaikkal morzsolták össze vödreit. Aztán kirángatták a fűre, ahol addig verték és ütötték, mígnem végül úgy döntött, hogy előhúzza a gyapjúfoszlányt munkásköpenyéből. Rotundo betapasztja Diamante száját vele, s letuszkolja a torkán. Nem kap levegőt. Vita sapkája megakad a torkán, s fojtogatja. “Ez ő?” kérdezte Rotundo gúnyosan, miközben a Coney Island-ről készült fotót lebegtette. “Ez a barátnőd? Diamante kinyújtja kezét, azonban valaki leteríti a földre. Mozogni sem tud. Körbe adogatják a fotót, megjegyzéseket tesznek, amiből Diamante nem ért semmit sem, mert tele van a füle vérrel. Mikor Rotundo a nadrágzsebébe csúsztatja Vita fotóját, Diamante hirtelen kiszabadul és ráveti magát. Ha nem lehet az övé, akkor inkább elpusztítja, mert itt a táborban egy nő fényképe még egy arany keresztnél is értékesebb. A férfiak képesek úgy maszturbálni, hogy közben egy üveg nyakát vagy egy ráncos Calamara kutya fenekét bámulják – csak képzeld el, hogy mit tennének egy mosolygó barna lányka arcával. Azonban Diamante-nak nem sikerül megkaparintania. Ráhajítják a kocsira. Sohasem fogja megtudni, hogy kinek a rúgása hasította fel az ajkát.

A seb órákig vérzik, feldagad, majd elfertőződik. A rágás annyira fáj, mintha a fogát húznák éppen ki. A durva varrat újra és újra széthasad, így többé nem mosolyoghat. Nem mintha volna kedve hozzá. Legbelül mérhetetlen dühöt érez a világ, a végzet, a munkaadói, a kapitalisták, a gyáva ostobák, akiket kizsákmányolnak, a csalók és a vesztesek iránt. Egy idő után a szája



felveszi eredeti formáját, és vele dühe is csillapodik. Azonban ajka kissé redős marad, mintha egyfolytában boldogtalan lenne vagy kifogásolna valamit. Még az idő sem tudja begyógyítani azt a heget: az egyetlen, kitörölhetetlen nyoma Amerikában töltött éveinek.

A síkságon úgy múlik az idő, mint a szél: ellenállás nélkül. Az 1907-es év eltelt, majd az 1908-as is. Nagyon sok ember visszament Olaszországba, ezzel szemben Diamante az ellenkező irányba tartott. A sínek magukkal vonták még nyugatabbra. Sokkal nyugatabbra, mint azt szerette volna. Sokkal keletebbre minden mástól, ami még rá várt. A pánik terjedt. Amerika éppen az egyik visszatérő "élettani" válságán ment keresztül: cégek zártak be, tőzsdén bejegyzett vállalatok mentek tönkre, a vasutas brigádokat pedig otthagyták a sínek végén. 1908 végén Diamante csapata egyedül találta magát egy elhagyatott erdőben valahol Minnesota-ban. Mikor a Társaság bejelentette, hogy nem fogja megújítani a dolgozókkal kötött szerződéseket, a brigádvezető lelépett az utolsó havi illetménnyel. A részvény ötven százalékot esett a Wall Street összeomlása után. Leálltak a munkálatok. Várniuk kellett. Zajlottak a választások. Talán a válság hamar elmúlik majd. A republikánusok azt ígérték, hogy helyreállítják mindazt a kárt, ami Roosevelttel nyolc eufórikus évig tartó elnöksége alatt keletkezett. Theodore derűlátó mosolya azonban hamar lelankadt, hamar abbahagyta a látványos farkas- és vadmacskavadászatokat és feladta nagyratörő tervét, mely szerint megnyirbálja azoknak a trösztöknek a befolyását, akik őt támogatták valójában. William Howard Taft-ot választották meg elnöknek – egy politikust, kinek derékbsége mindenki számára hatalmas vagyonnal kecsegtetett. A bronzbarna emberek azonban nem tudták megvárni az ország teljes talpra állását. Emberek ezrei töltötték meg a Veloce, a Lloyd Sabaudó és a Navigazione Generale Italiana hajóit. Menekültek. Giuseppe Tucciarone is köztük volt. Egy Diamante által megcímzett levelet hozott Antonio-nak, mikor 1908-ban megérkezett Tufo-ba. *Jól vagyok, dolgozom, és hamarosan küldök nektek pénzt. Ne aggódjatok értem.* Diamante nem tért

vissza. Valami még mindig várt rá Amerikában. Nem tudta, hogy mi az, de szándékában állt megtalálni.

Nem tágított. Megmaradt olyannak, amilyen. Se lapátoló, sem pedig művezető nem lett belőle. Nem volt képes fütyülni a Jövendőmondó háza előtt, ahogy arra sem, hogy megfenyegetse vagy megverje munkatársait. Soha nem is akarta volna. Hiányzott belőle a törekvés és a becsvágy. Diamante nem lépett feljebb a számléltrán. Még mindig ugyanaz a waterboy volt tizenhat, tizenhét, tizennyolc évesen is. A vízhordás művészetének mesterévé vált. Egyenletes tempóban, testével a víz súlyának ellen tartva haladt szaporán. Hátán az igával, mint egy keresztel, egyenes háttal, behajlított térdel, erős ujjakkal a kötél alján, öt arasznyira a rúdtól. Mostanra már megtanult pár trükköt – ha egy kis lyukat fúr a vödrök aljába, akkor azok egyre könnyebbek lesznek az út során. A vissza úton máshogyan kell cipelni a vödröket. Ne feszítsd be a hátad, lazítsd el merev karizmaid, hagyd keringeni a vért, járj lassan, spórolj az energiával, mert ez a legfontosabb: használd ki a szabadság érzésének minden egyes rövid pillanatát, mielőtt össze kell görnyedned az újabb fuvar alatt. Időnként állítsd meg a kocsit úgy, hogy egyenlő távolságra legyen a tábortól és a munkaterülettől, tarts egy kis szünetet és nézz fel a napra, mely úgy vöröslik az égen, akárcsak egy felduzzadt zúzódás.

Semmire se gondolva, távol mindentől és mindenkitől táncolt Diamante a sínek között; ahol a vasúti talpfák furcsán voltak elhelyezve, vagy túl közel vagy túl messze egymástól. A csend hangját, a fa repedésein átszivárgó víz állandó csepegését, a fűvet leterítő szelet és a síneket érő zuhogó eső hangját hallgatta. Azért, hogy megtartsa az ütemet, néha meghintáztatta a vödröket, miközben azokat a szavakat kántálta, amiket még Vita tanított neki nagyon régen. Vita emléke egy nagyon régi, mély, gyötrő, gyógyíthatatlan fájdalmat idézett fel benne. Egyfajta üdvös

fájdalmat. Végül kifejlesztett egy olyan nem tudatos szokást, amitől úgy érzi, hogy a teste, a vödrök, a víz, a kocsi, a sínek, az iga, a kötél és a talpfák mind eggyé váltak. Teste minden mozdulatot megjegyzett, és soha el nem felejtí azokat. Az 1909-es év kezdetén még mindig nem találta meg a módját, hogy kiszabaduljon a sínek elkerülhetetlenségéből, mely nem ismert sem kanyart, sem pedig bármiféle irányváltozást. A sínek masszív, egyenes vonala azt mondogatta neki, hogy a vasútnál semmilyen jövő nem vár rá. Felért egy életfogytiglani büntetéssel.

Diamante teljesen el volt vágva a külvilágtól azalatt az évek alatt. Nemcsak, hogy nem tudott semmit sem Vita-ról, Nicola-ról és Geremia-ról, de arról sem volt fogalma, hogy mik történtek otthon, Olaszországban. Amedeo halálának híre sosem jutott el hozzá; csak évekkel később értesült róla. Diamante az ő nevében kezdte el hordani a vizet, miközben jövőjén gondolkodott. Mikor újból elkezdett írogatni édesapjának, azt kérte tőle, hogy küldje ki Amedeo-t, a kedvenc, fiatalabbik öccsét, hozzá. Diamante maga mellett akarta tudni. Antonio-nak azonban nem volt bátorsága, hogy válaszoljon, és elmondja, hogy Amedeo sohasem fog csatlakozni hozzá, mivel tizenhárom évesen elragadta egy szúnyogcsípés, – amelytől maláriát kapott – mikor egy nyári délután a Garigliano folyó holtágaiban úszott. A Messina-ban pusztító földrengésről sem tudott semmit Diamante. A hatalmas síkságon csak egy kis hírtöredék jutott el hozzá, de az egy dinamitrobbanás erejével hatott rá. Egy mocskos papírdarabkán olvasta azt, mellyel a szardíniát csomagolta be a “pluck-me store”. Semmi köze nem volt a hírhez. Megmagyarázhatatlan szorongás lett úrrá rajta – mint egy rejtélyes figyelmeztetés.

Enrico Caruso-t a tömegek bálványát, akit minden nő szeretni akart, a sztárt, aki minden este felcsigázott, hisztériázó nők áradatát fogadta öltözőjében, akik készek voltak bármit megtenni

csak, hogy elnyerjék a tüzes olasz figyelmét (és készek voltak feljelenteni helytelen viselkedés vádjával, ha nem tett eleget követeléseiknek), megcsalta saját asszonya. Az egyetlen nő, aki számított neki. Miközben ő énekhangját koptatta a színházakban egész Amerika szerte, addig a nő, akivel majdnem tíz évig együtt élt, Olaszországban várt rá egy toszkán villában, melyet Caruso megvásárolt, mielőtt elérte a sikert – ahogy minden olasz férfi tette volna a helyében. A nő, aki nem volt tehetség híján, mint szoprán, lemondott a saját karrierjéről, ahogy minden olasz nőtől el lehetett várni; Diamante is abban reménykedett, hogy az ő barátnője is majd hasonlóan fog cselekedni, s úgy dönt, hogy csak érte fog élni. A nő, Diamante kedvéért, feláldozza majd saját világát és vágyait, ha egyáltalán lesz neki. Caruso csak a nyári hónapokat töltötte a hatalmas, fennhézóan csak Bellosguardo-nak nevezett, villában, mely barokk szekrényekkel, reneszánsz ruhásládákkal és papírmásékból készített betlehemi pásztorokkal volt zsúfolásig tele. 1907 májusában egy névtelen levél írója elégedetten közölte vele, hogy az ő hön szeretett asszonya egy másik férfival él együtt, mint férj és feleség. Egy bizonyos Cesare Romati-val. Egy sofőrrel.

Caruso azonban nem hitt a pletykának. Nem érdekelték azok a koholmányok, melyek a tengerentúlról érkeztek, és a Plaza Hotel tizenharmadik emeletén lévő lakásának ajtaján kopogtattak. Csakis asszonyának hitt. Elindult. Ada érte jött a milánói vasútállomásra. Caruso úgy döntött, hogy nagylelkű lesz. Az árulás ellenére, vagy talán éppen azért, még jobban szerette őt, mint előtte valaha és kész volt elfelejteni a történeteket és tovább folytatni, vagy éppen előlről kezdeni az egészet. Egy feltétellel. Ha a nő kirúgja a sofőrt és soha többé nem találkozik vele. Ada beleegyezett. Kibékültek.

Az ősszel Caruso búcsút intett az újra megtalált Ada-nak és turnézni indult Magyarországra, ami kudarccal ért véget. Bécsben, Lipcsében, Hamburgban, Frankfurtban, és Berlinben énekelt,

majd novemberben visszatért New York-ba. A következő tavasszal, mikor éppen útban volt Olaszország felé, azt a gyalázatos hírt kapta, hogy Ada-nak elege lett a folytonos várakozásból és lelépett a sofőrrel. Caruso azzal töltötte a júliust, hogy méltatlanul és szálnalmasan üldözte őket fél Olaszországon és Franciaországon keresztül. Mindhiába. Írt egy kétségbeesett levelet barátjának, Marziale Sisca-nak, aki a New York-i *La Follia* magazin főigazgatója volt akkoriban. “Életem legszebb időszakában törték össze a szívemet! Sokat sírtam, de azok a könnyek semmit sem segítettek. Remélem, hogy idővel, az én szegény, darabokra tört szívem is meggyógyul majd, és az élet újból ragyogó lesz számomra.”

A “problémákkal küszködő tenor” híre nagy port kavart az újságokban, mert minden, ami a sztárral volt kapcsolatos – még az is, hogyan vágta a bajsztát – felkerült egyenesen a címlapokra. De talán amiatt is, hogy a történet ellent mondott az olasz férfi, mint nagyszerű szerető képének, mely akkoriban kezdett elterjedni az amerikai köztudatban. A *Daily Telegraph* és még a rideg *New York Times* is foglalkozott az ő „összetört szívével.” Egy Montevideo-i napilap elküldte egyik riporterét, hogy az érzelmeiről faggassa az énekest, aki zordul válaszolt: “Abban reménykedem, hogy nem öregen fogok meghalni. Általában a halál vonzóbb, mint az élet.

A csapás elviselhetetlen volt. Caruso az összes koncertjét lemondta és el akart menekülni a világ egyik elhagyatott sarkába – egyedül. Tunéziába, Nápolyba, majd Lipcsébe utazott. Aztán visszatért New York-ba és természetesen folytatta a szereplést – „the show must go on.” Énekelt, annak ellenére, hogy az utolsó sorban ülő nézőkig mindenki tudott az egész, szomorú történetről, és a színházi látcsövön át tanulmányozták, hogy mégis hogyan palástolja az elhagyatottság érzéséből fakadó gyötrelmét. Úgy tűnik rosszul, annak ellenére, hogy kiváló színész volt. Énekelt, és egyfajta örvénylő melankóliába süllyedt, amiből soha nem épült fel.

1909 januárjának végen Ada, a szökevény, előzetes bejelentés nélkül megjelent a Knickerbocker Hotelben, ahova Caruso költözött, hogy elfelejtse a Plaza-t. Caruso kiugrott a fürdőkádból, hogy elkergesse a nőt. Az inasok, a liftkezelők, a portások, a szomszédok, kíváncsi báméskodók és a rajongói a legnagyobb elégyütséggel hallgatták a kiabálását és a nő zokogását (és fordítva). A sértő megjegyzéseket, amiket egymásnak mondtak. Ada megint elment, ezúttal egy csekkel a kezében (amit nyomorúságosnak élt meg, hiszen nem azért jött, hogy pénzt kérjen) és vad bosszúszomjjal. Caruso egymaga maradt dühével és büntudatával. Nem sokkal később idegösszeomlást kapott, mely az évek során még gyakran visszatért. Gégéjén egy túltengéses csomó alakult ki, feltehetőleg rosszindulatú. Megpróbálta elpusztítani az egyetlen igazi, értékes tulajdonát – a hangját – mindezt tudat alatt. Műtetre volt szüksége, de nem lehetett megmondani, hogy vajon újra képes lesz-e valaha énekelni. Torkát felvágták egy szikével. Még a leglelkesebb csodálói is azt mondták, hogy Enrico Caruso karrierjének befellegzett.

Diamante hónapokon át csak a híreken töprengett. A történet tanulsága az volt, hogy soha ne hagyj egyedül egy nőt sokáig; az árulás csak a megfelelő pillanatra vár. És előbb vagy utóbb elérkezik a megfelelő pillanat. Nem volt kérdés: meg kellett találnia a módját, hogy hogyan szökhetne meg a vasúttól, és hogy visszatérhessen New York-ba.

## The Track Gang

(Ital. p .314.)

1909 nyarán, Diamante egyik jó kedélyű társa, aki esténként szájharmónikáján játszott és napközben arról beszélt, hogy milyen gyönyörű az ő felesége, mennyire hiányzik neki – mintha valakinek egy tüdeje hiányozna – azt javasolta, hogy tegyék saját magukat tartósan rokkanttá. Agosto Guerra azt hallotta ugyanis, hogy a Társaság kártalanítja mindazokat, akik komoly sérülést szenvedtek munka közben. Tekintélyes kárpótlásról beszélünk. Akár ezeröttszáz dollárról. Habár ehhez legalább az egyik kezedet vagy lábadat el kellett, hogy veszítsd – vagyis, hogy egyáltalán ne tudj dolgozni. Agosto hát úgy döntött, hogy rokkanttá teszi magát. Ezeröttszáz dollár teljesen megváltoztatná a sorsát. Nyitna egy építkezési vállalatot. Annak alapján, amit eddig látott, Amerika még mindig üres volt félig. Valahogy meg kell tölteniük. Aki házakat épít, az biztos, hogy nem lesz munka szükében. És tíz éven belül milliomos lesz. Mivel Agosto nagylelkű volt és kedvelte a szűkszávú waterboy-t, ezért beavatta tervébe és azt tanácsolta, hogy vágjanak bele együtt.

Diamante-t magával ragadta a gondolat és azon kezdett el gondolkodni, hogy vajon melyik szervéről tudna lemondani. A lába teljesen ki volt zárva. A sétálás és futás pontosan ugyanannyira nélkülözhetetlen volt számára, mint a levegővétel. Vasárnaponként, mikor a társai elmentek az első táborba azért, hogy berúgjanak és dulakodjanak a többi táborból érkező férfiakkal – ez egy jó módja volt annak, hogy levezessék a frusztrációt – Diamante szokásához híven átvágott a síkságon, áthaladt a száraz és kopár pusztán, mígnem a föld és csend el nem nyelte. Mindig sötétedés után érkezett vissza, és sosem tévedt el. A napnyugtát követve akár még gyalog is elérhetné a másik óceánt. Lemondhatna a füléről? A zenéhez nem értett, végül is senki sem tanította rá. Ő volt az egyetlen az egész Prince Street-en, aki nem lelkesedett a gramofon iránt és akkor az egyszer

fütyörészett csak, amikor ő volt a “világítótorony.” Mikor Agosto Guerra esténként a szájharmonikáján játszott a tehervagonban, Diamante a takarója alá dugta fejét, mert a sötétben elillanó dallam Vitára és elenyészett álmára emlékeztette. De hallgatózni, azt szeretett. Sok minden megmaradt a fejében – beszélgetések, nüánszok, hírek, sérelmek, célozgatások, zajok. Kilométerekről képes volt felismerni a vihar dörgését és a kígyó sziszegését a fűben. Még a víz csobogását is a kút mélyén. Nem, nem lett volna képes lemondani a füléről. Egy kézről? Mondjuk, egy férfi egyetlen kézzel nem tudna átölelni egy nőt. És annak ellenére, hogy már három év telt el azóta, hogy egyet is átölelhetett, – talán már rég el is felejtette, hogy hogyan kell azt csinálni – egyik emléke sem volt annál kedvesebb, mint amikor egy férfi mindkét kezével végigsimítja egy nő bársonyos hátát és megérinti kebleit mind a tíz ujjával. Sőt, azt kívánná, bárcsak száz ujjja lenne egyszerre. Vagy elég lenne kilenc is belőle? Mi lenne, ha elveszítené az egyik ujját? Azonban Agosto figyelmeztette arra, hogy a Northern Pacific számára egy ujj elvesztése csak ötszáz dollárt ér. És az bizony nem elég ahhoz, hogy megváltoztasd az életedet. Egy szem. Csak egy görbe fogú villára lenne szüksége, amivel régen a babját kavargatta. A színeket és távolságokat még egy szemmel is láthatod. Bár az ég már beleesett Diamante szeméibe. Nem akarta eldobni az ég egyetlen darabkáját, mely megadatott neki. A tüdő nélkülözhetetlen. Akárcsak a szív, az agy és a máj. Talán a lépe megtenné. Vagy egy vese. Feláldozhatná az egyik veséjét. De hogyan? Egy lapáttal, javasolta Agosto. Csodát tudok művelni egy lapáttal. Tudom, hogy hol van a veséd; a hát alsó részében. Egy csapásra összezúzom. Diamante belement. Mindezért cserébe, egy fejszével le kell majd vágnia Agosto bal lábát. Majd azt mondják, hogy a vonat tette.



Egy este a táborba visszafelé menet, Agosto és Diamante felmáztak a kocsira. El pumpáltak pár száz méterre, majd a váltónál engedték, hogy a kocsi a rossz irányba menjen. Minden csendes volt. Csak a lenyugvó nap korongja mozdult el, érintve és felperzselve a föld peremét. Felperzselve azt süllyedése közben. Ez volt minden, amit Diamante Amerikáról tudott. Nem volt semmi hozzá hasonló, mégis meg volt a maga kopár szépsége. Nem volt semmilyen üreg vagy fa, ami elrejtette volna őket, sem pedig bármiféle akadály, mely mérsékelte volna a fényt vagy megváltoztatta volna a dolgok körvonalait. Csapattársaik számára annyira láthatóak voltak, mint sivatagban az indiánok, akikre az őrszemek leselkednek; töretlen árnyékuk érintette a horizontot. Addig hajtották a kocsit, míg a táborba visszaérkező férfiak háta össze nem mosódott. A kocsi csak úgy ragyogott a frissen nyírt fűben. Diamante lefékezte a kerekeket.

Agosto beledöfte a lapátot a földbe, ráült a pengére és ivott egy korty pálinkát a lapos üvegéből. Valószínűleg észrevette az elbizonytalanodást a waterboy arcán, mert azt mondta neki, hogy soha ne hátrálj meg az életben. Készen kell állnod arra, hogy áldozatot hozz annak érdekében, hogy az életben előre léphess. Például, mire használta a lábát? Mindig is megvolt neki a másik. Ahelyett, hogy megtartsen egy olyan lábat, ami soha nem vitte sehova sem, és hogy Diamante egy olyan vesével éljen tovább, ami csak a húgy kiválasztására jó, akár tízemeletes magas házakat építhetnének igazi ablakkal. Igazi szárnyas ablakkal, nem pedig azokkal, amiket ebben a szaros Amerikában használnak, ahol reggelente nem tudod kitérni teljesen az ablakot, hanem ki kell dugnod a fejedet alatta, mintha egy guillotine lenne. Családjaik ezekben a házakban élnének. Odahívnák szüleiket, testvéreiket, és ami a legfontosabb, az asszonyaikat. Ő a feleségét hozná, Diamante pedig a barátnőjét – volt egy csaja, igaz? Tízennyolc évesen muszáj, hogy legyen neki. Van egy barátnőm, mondta Diamante. Aprócska kezekkel és olyan fekete szemekkel, mint a szén.

Menjünk, fiú, szakította félbe Agosto, mert értelmetlen volt tovább ott állnia és álmodoznia. Diamante elővette a fejszét onnan, ahova előző este elrejtette, a kocsijából. Egy durva fejszét, egyenetlen pengével, mint egy fűrész. Ez fájni fog, biztosan akarod? kérdezte kételkedve. Biztos. Még egy hónap itt és egy vonat elé vetem magam. Majd kapok egy falábat. A gyerekeim majd helyettem is járnak – eleget sétáltam én már. Diamante tétovázott. Megzavarta a sugárzó fény. Agosto rá bámult – szemeinek színe, mint egy rothadó banán héja. Kifejezetten csúnya volt. Noha ott csillogott szemeiben a remény. Diamante hirtelen Agosto gyerekeire gondolt. Hat volt neki. Biztos, hogy jó apjuk. Sohasem veszekedett, sohasem ivott, szigorú elvekkkel rendelkező ember volt. Mégis hogy vághatná le csak úgy egy ember lábát? Rendben, mondta Agosto. Majd levágom én saját magamnak. Berakom majd a lábamat a vonatkerék alá, neked nem kell semmit sem csinálnod. Ne aggódj, így is ketten fogjuk elindítani azt a vállalkozást. Agosto megfogta a lapátot. Reszketve vette le az ingjét Diamante. Háta napbarnított volt, izmai csak úgy cikáztak a bőre alatt. Megszabadult nadrágtartójától és fogai közé szorította a cigarettáját. Nem félek. Hogy néz ki egy vese? Biztos olyan, mint egy tehén veséje – egy kis, rozsdabarna zacskó, puha és undorító. A síneken vesztegelő kocsijának fénye elvakította Diamante-t. Por szaga lengte be a helyet. Oly hatalmas kiterjedésben, melyet még soha nem látott azelőtt. Minden aránytalannak tűnt, óriásinak. Grandiózusnak. Akárcsak álmai és vágyai egykoron. Nem akarok én eladni egy vesét a Northern Pacific-nek, mondta hátrafordulva. Szóval maradsz? fűzte hozzá csalódottan Agosto. Akkor levágom én magamtól a saját lábamat.

Agosto Guerra nem kapott kártérítést. A mesés összeg – melyet úgy hitt, hogy megkap majd, ha megcsönkítja önmagát – csak legenda volt. Egy csalóka ábránd, melyet az elégedetlen

férfiak melengettek egy sötét vasúti kocsiban vagy a végeérhetetlen robotmunka alatt, amikor is vasúti talpfák kilométereit fektették le, melyek nem vezették őket sehova sem. Soha senki azelőtt nem kapott ezeröttszáz dollárt egy lábért. Achille Serra-nak, aki a Missouri Pacific Railway Company-nak dolgozott, amikor elvesztette az egyik lábát 1908-ban, be kellett érnie két havi fizetéssel.

A történet nem egészen úgy alakult, ahogyan azt Diamante elmesélte. Diamante nem azért szökött el a táborból, mert nem akarta eladni a veséjét a Társaságnak. Azért menekült el, mert látta, ahogyan társa meghalt, és mert szembe kellett néznie a ténnyel: még a favödrökben lötykölődő víz is értékesebb volt az ő életénél. A nyárnak már vége volt, 1909 októbere. És azon a napon Diamante arra eszmélt fel, hogy élete mégis csak ért valamit.

Agosto Guerra neve – ami egyébként augusztusi háborút jelent, ezért egy egyben derűs és harcias nevet – mélyen beleégett a fejembe, akárcsak Diamante-éba. Valószínűtlen, hogy lett volna névrokona. Amikor a Külügyminisztérium Történelmi Diplomáciai Archívumában, Rómában, ráakadtam az aktájára, rögtön tudtam, hogy ez ugyanaz a személy volt. Az utolsók egyike azon a 378 névből álló listán, mely megtalálható a “Denver-i Konzulátus Jogi Hivatalának foglalkoztatottságról szóló beszámolójában, 1909 második félévéig bezárólag.” Azok között, akik azt mondták a nyomozónak, hogy a Társaság hivatalos verziója a baleset körülményeiről hazugság volt – egy láthatatlan jelenlét, egy névtelen és arc nélküli személy a bürokrácia és történelem fogaskerekében – Diamante is ott volt.

A nemrégiben alapított jogi hivatal a minisztérium közömbössége és a felszereltség elkeserítő hiánya ellen harcolt: hiány volt még írógépben is és még a konzulnak is odáig kellett süllyednie, hogy engedélyt kérjen egy havi bérért kölcsönzött Remington használatára, mert a saját

Smith Premier-jét nem adhatta oda a titkárnak. A hivatal elég tevékenyen működött 1909-ben, hosszútávon mindez azonban nem valósulhatott volna meg az új konzul, Adolfo Rossi és az ő humanitárius elvei nélkül. Volt pincér és újságíró, aki igyekezett elfeledtetni elődje, Cavaliere C\*\* tetteit. Az utóbbi, amellett, hogy hagyta a régi aktákat megpenészedni, elsikkasztotta a munka közben életüket vesztett bányászoknak és vasúti munkásoknak járó (igencsak szárnalmas) kártérítést. Mindenféle lelkiismeret-furdalás nélkül meglopta azokat az Olaszországban élő özvegyeket és árvákat, akik kétségbeesetten vártak arra a pénzre, ami soha nem érkezett meg. A jogi hivatal temérdek gyászos esettel foglalkozott: kártérítés halál esetén, a kórházi költségek megtérítése sérülés, égés vagy amputáció esetén – balesetek, melyek egy Olaszországnál tízszer nagyobb területen történtek. 1909-ben a Denver-i konzulátus fennhatósága alá tartoztak azok az olaszok, akik tíz államban és két indián territóriumon voltak szétszóródva: Colorado, Utah, Wyoming, Kansas, North Dakota, South Dakota, Nebraska, Idaho, Oklahoma, Montana, New Mexico és Arizona. Új államok, vadonátújak. Elnéptelenedett, lakatlan, vasútvonalakban és bányákban gazdag helyek. Agosto Guerra, az aktája szerint North Dakota hatalmas kiterjedésű síkságainak közepette tartózkodott. A rozsdás gemkapoccsal összefogott papírhalom – 378 élet harminc sorba szedve, melyet egy Ferrari nevű titkár gépelt le egy Remington-nal – hasonlít a *Spoon River*-re, nevek, keresztek és sírboltok szívet tépő sorozatára, összeomlott és értéktelen életek példatárára.

Lorenzo Lucci, akárcsak Diamante, már tizennyolc évesen waterboy volt. Apja, aki a Minnesota-i Eveleth-ben telepedett le, a Társaságtól mindössze kétszáz dollárt kap fia életéért. Zeffiro Mugnani özvegye és kisbabája, “aki ellen törvénytelenység következtében fennálló eltiltás van érvényben,” nem kap semmit sem. 1906-ban Giuseppe Addabbo örökösei sem jártak jobban a Wyoming-i Sheridan-nál bekövetkező halála után. Ahogy Giuseppe Bacino családja sem, aki a

Montana-i Helena-ban vesztette éltét 1908-ban: a Burligton Company és a Northern Pacific Company nem hagyott jóvá semmiféle kártérítést. Giacomo Motto a nyolcvannyolcadik a listán. “Folyamatos erőfeszítések árán sem sikerült elérnie családjának, hogy a Társaság gondoskodjon segélyezésükről. 1910 júniusában az elhunyt édesanyja újra fellebbezett a konzulátuson annak reményében, hogy legalább a temetési költségek árát visszakaphassák, azonban a Társaság még megfontolni sem volt hajlandó kérésüket.” Antonio Ferrari, 107-es számmal, súlyosan sérült. A Társaság kétszáz dollárt ajánl fel neki, amit ő állandó rokkantságából kifolyólag visszautasít. Perel. A tizenkét esküdtszéki tagból tizenegyen arra szavaznak, hogy kötelezzék a Társaságot háromezer dollárnyi kártérítés kifizetésére, egy pedig a felmentése mellett szavaz. Mivel egyhangú ítéletre volt szükség, a bíróság felelősnek találja a Társaságot és egy dollárnyi kártérítés megfizetésére kötelezi. A konzulátus fellebbez a “gyalázatos ítélet” ellen, semmi mást nem tudni az ügyről. 1909. március 3-án a 172-es számú Michele Sanna-t holtan találják a Colorado-i Berwind-ben. Egy verekedés közben lelte halálát. Néhány cimborája verte agyon bunkósbottal; nem pedig leszakadt gerenda gyűrte maga alá, amire a látszat utalt. A Társaságot nem találták felelősnek. Carlo Fossen-nel a Colorado-i Telluride-ban található Liberty Bell Mine-ban belélegzett füst végzett 1909. augusztus 9-én, miközben egy bányatűz során bennragadt munkatársait próbálta kimenekíteni. A vizsgálat szerint Fossen “nem a Társaság utasításait követte, mikor hősiest tettet hajtott végre saját kezdeményezéséből. Ebben a szerencsétlenségben a tulajdonost nem terheli semmilyen felelősség.” Egy terhes feleséget hagy maga után Telluride-ben. 1909. szeptember 23-án, Domenico Lunardi súlyos sérülést szenvedett a Colorado-i Oak Creek-ben. Beviszik a kórházba, ahol “amputálják a jobb lábát és eltávolítják pár fogát. A konzulátus sürgős beavatkozásának köszönhetően, a Társaságnak, szegényes pénzügyi helyzete ellenére, fizetnie kellett Lunardi kórházi és gyógyszer számláit, valamint végkielégítést és pótfogakat biztosítania számára. Mindemellett jelentősen

hozzájárult azokhoz a költségekhez, ami a sérült, anyaországába való visszatelepítéséhez volt szükséges.” Francesco Doglio 1909. április 9-én sérült meg a Colorado-i Spring Gulch-ban, neki is a jobb lábát amputálták. Pár hónapot a kórházban kellett töltenie, ami miatt túl későn fordult a konzulátushoz, hogy tanúkat találjanak. Mindössze 159 dollár 65 centet sikerült kézhez kapnia a múltára. Michele Garbo 276-os számmal, 1909. június 27-én szenvedett sebesülést Starkville hírhedt bányáiban, Colorado-ban. 1910 októberében az esti műszakra beosztott munkások közül ötvenöten – köztük tizenhárom olasszal – ott vesztik életüket. Garbo-t életveszélyes állapotban szállítják a Pueblo-i kórházba. Egy törött csigolyával, melyet gyógyíthatatlannak ítélnék meg. A Társaság felajánlja, hogy állja a rokkant, valamint kísérőjének útiköltségeit Pueblo-ból Palermoba. Kártérítés? Semmi. Száz dollárnyi alamizsna készpénzben. “Garbo hajlandó lenne elfogadni az ajánlatot, csak még nem talált senkit sem, aki elkísérné.”

Emberek halnak meg a vasúti táborokban is. Az ötvenkilenc éves Alfonso Miulli bélgyulladásban hal meg 1909. szeptember 5-én a Montana-i Culberston-ban. A Great Northern Railway Company-nak dolgozott, s valószínűleg évekig ette a céges üzletből származó romlott ételt. A Társaság húsz dollárt fizet a koporsóért és tizenötöt a halottaskocsiért, azonban Miulli-nak csak 30 dollár 45 cent bér járna. Így az örökösei semmit sem kapnak. A vasút emberei gyakran halnak meg tüdőgyulladásban. Raffaele Brandonisio-t, 227-es számmal, 1909. március 24-én érte a halál. A tavasz még nem köszöntött be a Montana-i Missoula-ban; túl sokáig tartott a tél. Ámbár Utah-ban, Green River-nél még május 31-én is végezhet veled a tüdőgyulladás. Az elhunytak volt egy felesége Turin-ban és egy barátnője a városban. “Anyagi segítség nélkül” hagyja hátra mindkettőjüket. Sorra halnak meg az emberek lázkeltő tífuszban, tuberkulózisban vagy épp bennégnek a hálókocsikban, akárcsak Giuseppe Caringella. 1909. augusztus 16-án, San Rocco ünnepén. A kocsi a Chicago Milwaukee & Saint Paul RR Company tulajdonát képezi. Valaki a

szülővárosából zsebre tette Caringella illetményét és kámforrá vált. Vagy éppen a két vonat ütközése során keletkező hálózati feszültség mér halálos áramütést rájuk, csakúgy, mint Martino Pollu-ra. Az eset a Colorado-i Dostero-ban, a Denver & Rio Grande vasútvonalon történt 1909. szeptember 18-án. Noha elég gyakran megy át az embereken a vonat – akárcsak Giuseppe Mangiaracina-n a Wyoming-i Cheyenne-ben 1909. szeptember 19-én. “A halottkém a vizsgálat során megállapította, hogy büntető eljárásnak nincs helye a Union Pacific Railroad Company ellen.” Salvatore Bellanca éppen a sínek kijavításán dolgozott New Mexico-ban, mikor 1907. augusztus 30-án utolérte a halál. “A Union Pacific Railway Co. azt bizonygatta, hogy náluk ezzel a névvel soha senki sem dolgozott vagy vesztette életét a New Mexico-i Dawson-ban.” Giuseppe Scappellato-t 1909. január 19-én a sínek között találták holtan a Nebraska-i Omaha-ban. Egy feleség és négy gyerek maradt utána a Siracusa-hoz tartozó Carlentini-ben. Tizenegy társaság osztozkodik azon a vasútvonalon. Talán lehetséges lenne perelni a Union Pacific Railroad Company-t. Talán. A nyomozás során nem lehetett bebizonyítani, hogy a vonat, amely elütötte a férfit, a “fent említett társaság” tulajdonában lett volna. Cesare Recchio a North Dakota-i Fargo-ban leli halálát 1908. november 30-án, mialatt a havat próbálja eltakarítani a Northern Pacific Railway vonaláról. Rocco Carchedi-t halálra gázolja a Great Northern Railroad egyik vonata a Montana-i Belmont-nál, 1909. október 4-én. Nincs kártérítés. A Társaság határozottan állítja, hogy az elhunyt a baleset idején nem volt szolgálatban, ráadásul, részeg volt. Emberek haltak meg a kocsiról leesve, mint ahogy az a 365-ös számú Luigi Ungaro-val is megtörtént. “Miközben teljes sebességgel utazott a Denver & Rio Grande RR Co. egyik kocsiján, – akiknek egyébként is dolgozott – meggondolatlanul kihajolt, hogy elkapjon egy vödört, mely lerepült a mozgásban lévő kocsiról. Csakhogy leesett és halálosan megsebesült. A Társaság nem vonható felelősségre a baleset miatt. Mindössze annyit tettek, hogy kifizették a férfi özvegyének és két gyerekének az

utaztatását a Colorado-i Salida-ból New York-ba.” Azonban Ungaro nem engedhette, hogy elrepüljön a vödör, hiszen pont az volt az oka, amiért a kocsit hajtotta. Ungaro tuberkulózisban szenvedett, ami miatt huszonöt évesen még mindig csak egy waterboy volt.

A vonatok összezavarják az elmét, a kerekek monoton zörgése szorongást vált ki, ami később megszállottsággá és félelemmé alakul át. Costante Dolcini, 329-es számmal, 1908. augusztus 28-án elhagyja San Francisco-t, hogy visszatérjen Olaszországba. Történik vele valami. Hirtelen “megőrül” és a Norfolk-i elmeógyógyintézetbe kerül. “A deportáláskor használt módszerek folyamatosan javulnak az amerikai bevándorlásért felelős szervekkel kötött egyezmény következményeként.” A vonatok – csikorgó halottaskocsik, melyek a végeérhetetlen semmit szelik át – ideális helyeknek bizonyulnak a halállal való találkozásra. Giovanni Massa, 350-es számmal, a Union Pacific-en utazik, mikor belehal a tuberkulózisba. A Nebraska-i North Platte-nel rakták ki őt. Úton volt vissza Olaszországba, már várták őt rokonai, akik tudták, hogy halálos betegsége mellett 150 dollár értékű ezüstöt hordozott magával. Azonban a halottkém és a halottasház dolgozói mossák le a testet. A hatóságok nyilatkozatukban megerősítik, hogy “négy dollárnyi ezüstöt, egy kést, egy karórát és egy pár fehérneműt találtak nála.” A vonatok öngyilkosság helyszíneiül is szolgálnak. Pietro Pompeo Zambelli San Francisco-ból tartott New York-ba, ahol a Genova-ba tartó hajóra szállt volna fel. Úgy dönt azonban, hogy nem fejezi be útját – számára nincs visszatérés – és 1910. április 12-én a New Mexico-i Gallun felé közeledő vonat elé veti magát. “Az elhunythoz tartozó láda, melyet a konzulátus megkapott, szennyes fehérneművel volt tele, amit egészségügyi okokból kifolyólag el kellett égetni. Néhány értéktelen papírt, pár fényképet találtak még benne, amellyel kapcsolatban várják az özvegy rendelkezését.



A Northern Pacific Railroad Company tulajdonában lévő vonatok is ölnek. 1909. október 15-ét írunk, a helyszín Taylor, North Dakota. Ma csak egy aprócska pont (163 lakossal) a térképen: száz évvel ezelőtt egy pötty volt csak. North Dakota az egyhangúság és magányosság rémálma. A férfiak a semmi közepén dolgoznak. Tomboló szél fúj. Szakad az eső, nem szabadna már kinn tartózkodniuk, hiszen a szerződésük szerint jelenleg a hálókocsikban kellene lenniük. Azonban az is lehet, hogy a csapat le van maradva a vállalkozóval már korábban összeegyeztetett munkatervtől. Már itt az őszi vége és még be sem fejezték a vasútvonal azon részét, melyre szerződésük szólt. A dolgozók a tábor felé veszik az irányt. Talán már el is hagyták: sötét van és az eső elködösíthette a kocsik lámpáit. Váratlanul egy vonat bukkan elő az éjszakai sötétségéből és áthajt rajtuk. Csak egyikük jár szerencsétlenül: elgázolja, majd pár száz méteren át magával húzza a vonat mielőtt a vasúti váltóban megakadna. “Az elhunyt zsebében talált nyolcvanöt dollárt a hatóságokra bízta, akik a temetési költségek kifizetésére használták.” Szégyellje magát mindörökké az a temetési vállalkozó, aki nyolcvanöt dollárt keresett egy ember eltemetésével North Dakota-ban. “Lehetetlennek tűnt hozzájutni bármiféle kártérítéshez, mivel a Társaság nem vállalta a felelősséget a balesetért.” Azt állítják, hogy az elhunyt alkoholbefolyásoltsága alatt állt abban a pillanatban, amikor megkísérelt áthaladni a síneken. A munkatársai megesküdtek arra, hogy az elhunyt antialkoholista volt. Azonban legtöbbjüket már sehol sem találják 1910. március 19-én, amikor is a bírósági tárgyaláson újra elmondhatnák állításaikat. Nem mintha bármin is változtatott volna, már csak azért sem, mert a jogi hivatal azért van itt, hogy megmutassa: a Northern Pacific kiváló ügyvédekkel rendelkezik. Sohasem fizettek kártérítést. “A férfit túléltek idős szülei, valamint öt gyermeke (11, 9, 7, 4, 3 évesek), akik mostanában vesztették el édesanyjukat is, és egy örökbefogadott kislány.” Az elhunyt harmincegy éves volt. Guerra-nak hívták. Agosto Guerra.

Diamante jobban szeretett úgy emlékezni rá, mint amilyenek megismerte őt azon az együtt töltött nyáron. Nosztalgiazónak, merésznek. Álmodozónak. Kész volt levágni az egyik lábát egy rozsdás fejszével csak azért, hogy biztosítsa hat gyermeke jövőjét. A bürokrácia nem, de ő saját lányaként tekintett az örökbefogadott gyermekekre. Elmondva a történetet, Diamante maga is kezdte elhinni, hogy minden igaz volt belőle. Nem volt ott semmilyen sötétből és esőből felbukkanó vonat. Semmilyen kerék által szétmarcangolt, a sínek mentén darabokban szétszóródott test. Nem volt semmilyen összezapott temetés, melyet egy közönséges tolvaj kivitelezett volna, sem pedig sír, amit bárki is meglátogatott volna a hatalmas síkság egy ismeretlen részén, ahol soha senki sem fogja tudni, hogy ki volt ő. Diamante végül elhitte, hogy nem volt semmilyen nyomozás, rágalom vagy hazugság és hogy mindketten megkapták azt, amit akartak. Agosto Guerra a pénzt, ő pedig a szabadságot.

Az éjszaka leple alatt elmenekült a táborból. Társai betakarózva aludtak az emeletes ágyakon. Tudta, hogy miről álmodnak, ha egyáltalán volt erejük álmodni. Soha többé nem látja őket, nem mintha valaha is akarná. Csak a romlott szardellára, a viszkető tetűcsípésre, a kályha körüli szűnni nem akaró parázna fantáziálásokra, az önmaguknak okozott sérülésért járó kártérítés meséjére emlékeztetnék őt – nem volt semmi jó sem, amit a táborból magával vihetett volna, vagy amire emlékezhetett volna. Meg kell tanulnod elfelejteni a rosszat ahhoz, hogy megőrizd a jót. Máskülönben a jó elhalványul, megsemmisül és elmérgesedik. A művezető hálókocsijának ajtaja félig nyitva volt. Nem volt otthon. Talán a Társasággal dolgozott pont annak a balesetnek a hivatalos változatán, amelyben Agosto Guerra meghalt. Vagy lehet, hogy csak rebarbara likórt

iszogatva készült berúgni az egyik közeli tábor brigádvezetőjével. Őt is megrázta, mikor elvesztette embereinek egyikét. Tudta, hogy akár vele is megtörténhetett volna.

Teljes sötétségben, a vasútvonal mentén gyalogolt Diamante, akit a síneken megcsillanó fény vezetett. Ha a víz beszélni tudna, akkor lenne mit mesélnie az elmúlt évekről. Mesélne mindarról, amit Diamante-nak tanított. Hogyan lehetséges, hogy a legkönnyebb és legáttetszőbb dolgok a legnehezebbek. Mennyi erőfeszítés szükséges ahhoz, hogy elraktározz valamit, ami nem megfogható; a víz átfolyik az ujjaid között, így üres kézzel maradsz, szomjad pedig nem enyhül. Mivel a víznek nincs memóriája, ezért semmilyen nyoma nem marad dühének és magányosságának. Ezeket az éveket örökre elvesztette. A vonatkocsit még sokáig látni lehetett – egy természetellenes kidudorodás a síkságon. A deszkákon átszűrődő gyenge fény úgy világította meg a vagon, mint egy papírdobozt, ami egy sötétben függő kínai lámpásra emlékeztetett. Aztán eltűnt, és Diamante újra egyedül találta magát. A folyamatosan ismétlődő vasúti talpfák mutatták neki az utat. Lépéseit a köztük levő távolsághoz igazította, hagyta, hogy ez adja meg a ritmust. Futott, szinte táncolva, egyik talpfáról ugrált a másikra, miközben a vason egyensúlyozott. Párhuzamos sínek, összeláncolva. Sínek, melyek a világ két ellentétes vége felé szeretnének elmenekülni, de nem tudnak. Egymáshoz láncolva örökre. Olykor még a dinamit sem választhatja szét őket.

Pirkadatkor még a lakatlan, néma alföld közepén járt. Nagy volt a csend – még a levelek rezzenését és a madarak csicsergését sem lehetett hallani. Semmit sem, ami a természetet ébredésre bírhatta volna. Úgy kelt fel a nap a síkságon, mintha az óceán felett lett volna. Egy óceányi fény egy óceányi sötétség után, valamint egyfajta titokzatos, szavakkal leírhatatlan csend vette körül. Minden az óceánra emlékeztette őt: a végláthatatlan, hullámzó fű, a végtelen égbolt valamint a

nap, a szél és a vihar elleni védelem hiánya. Egy sok mérföldön átívelő, néma és formátlan tengeri tájképre, ahol idő és történelem nem létezik. A megfagyott sínek úgy csillogtak az első fénysugarakban, mint egy foszforeszkáló hal a tengerben. Két hosszú csík, végüket nem látni. A folytonos sávok magánya láttán ledermedt, kábultnak és zavartnak érezte magát. Diamante teljesen elvesztette irányérzékét, testét, s vele önmagát. Olyan volt, mint egy ördögszekér a prérin, melyet a szél gyökerestül kitepelt. Elveszettnek érezte magát. Azonban a sín párok mindig vezetnek valahova.

Kiderült, hogy a távoli kidudorodás, amely megszakította az egyhangúságot, mint egy vessző az üres papírlapon, egy vasútállomás volt – egy faviskó, a felirat még nedves volt rajta. Körülötte egy rakás, egymás tetején álló, háznak alig nevezhető tákolmány állt, amit városnak neveztek csak azért, mert a vasút mentén szabályos távolságonként lehetett ilyen helyekkel találkozni. Egy város, amely három nap alatt jött létre. A vasúti mérnök adott neki nevet, a legelső dolog után, ami az eszébe jutott – felesége, gyermeke, egy számára kedvesnek tartott város vagy egy általa nagyra becsült személy neve után. Taylor, Howard, Winfred, Canova, Cavour, Ipswich, Seneca, sőt Róma. Az út mentén Diamante észrevett egy hirdetési plakátot, mely nagyon hasonló volt ahhoz, amit hónapokkal azelőtt a táborba vitt. Először egy magányos kőhalmon pihenő sör reklám, majd a Karó kukorica szirupról és a Sanitol tooth powder-ről készült plakátok mellett haladt el – melynek néma visszatükröződése a muslincáktól hemzsegő pocsolyából tájékoztatta arról, hogy a fertőtlenítő és oxidáló hatással rendelkező Sanitol olyan gyorsan tisztít, mint egy lélegzetnyi tiszta hegyi levegő – 25 cent mindenhol. EVERYDAY, AS YOU GO. Aztán megint csak magára maradt. Egy kanyarok és mélység nélküli világban. Sivár és üres. Diamante ostobának érezte magát, mikor ráébredt saját apró jelentéktelenségére, miközben a hidegtől reszketve, izgatottan tanulmányozta a feje fölött tornyosuló felhőket, melyek tomboló viharral fenyegették.

Sehova sem lett volna képes elmenekülni az elől. Időnként meglepődik, mikor egy személyvonat összetéveszthetetlen dudahangját hallja. Egy gőzhajó kürtjére emlékezteti – füstfelhője nyom nélkül felszívódott a végtelen térben. Azonban nem szállt fel rá. Az a vonat nem érte jött. Egy gabonával és marhával megrakott vonatra várt, mely a Chicago-i vágóhíd felé tartott. Egy vonat tárgyak és állatok számára.

Már délután volt, mikor az első vonat megrezgettette a síneket. Odaállt a vasúti töltéshez, s várta, hogy közelebb jöjjön – füst, zaj, fa, szén. Száz méteren át futott az igencsak hosszú konvoj mellett elengedve a korommal vastagon borított vonatkocsikat, míg nem talált egy fogantyút, amit megmarkolhatott. Az ürességben himbálózott sokáig, miközben lábai a vasúti töltést súrolták. A vonatkerekek szétmarcangolták volna, ha leesik. Lábaiból darált húst csináltak volna. Egy lett volna a sokadik névtelen test közül, amiket a vonat magával hurcolt egészen addig, míg semmi sem maradt belőlük. Azonban Diamante-nak sikerült felmászni a tetőre. A szél szénnel borította be arcát. Elázott a könyörtelen viharban. Nem volt ennivalója, csak harminc dollár volt a zsebében – négy évnyi kényszermunka száználmas gyümölcse. Egy gályarabság, amelyet nem érdemelt meg. Vagy talán mégis megérdemelte, mert még New York-i tartózkodása alatt – nehéz megmondani pontosan mikor – nagy hibát követett el, mikor lemondott mindenről, ami fontos volt neki. Tévútra jutott.

Diamante nem tudta, hogy a vonat merre tart, vagy, hogy mit szállít. A vagonok le voltak pecsételve. Amerika hatalmas volt, több millió kilométernyi sínekkel behálózva, vassal átszöve még ott is, ahol semmi más nem volt. Nem számított, hogy merre tartottak azok a sínek, hisz mindegyik egy pontban végződött: New York.

## Bibliography

Mazzucco, Melania G. *Vita*. Giulio Einaudi editore s. p. a., Torino (2014)

Mazzucco, Melania G. *Vita: A Novel*. Translated by Virginia Jewiss. Published by Picador, 175 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10010 (2006)

Lucamante, Stefania. *The Privilege of Memory Goes to the Women: Melania Mazzucco and the Narrative of the Italian Migration*. Published by: The Johns Hopkins University Press, MLN Vol. 124, No. 1, Italian Issue (Jan., 2009), pp. 293.,  
Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/29734493>

Birkerts, Sven. *'Vita': Exile on Prince Street*. SUNDAY BOOK REVIEW. The New York Times. (SEPT. 25, 2005)